

**Međunarodni znanstveno-stručni skup
International Scientific and Professional Conference**

IMOTSKA KRAJINA
u Domovinskom ratu – 35 godina poslije
IMOTSKA KRAJINA
in the Homeland War – 35 Years Later

Knjiga sažetaka / Book of Abstracts

Imotski, 26. – 28. svibnja 2026. godine
May 26 – 28 2026, Imotski

Upisana u prve strane velike knjige Dinarida, Imota je uvodna pjesma u antologiji jadranskog krša. Na malom prostoru, na svega oko tisuću četvornih kilometara, pod jednim dlanom neba, na jednom kamenom dlanu zemlje, skupila je sve najljepše što ima krš. Najravnije i najplodnije krško polje. Najbjelji i naj slikovitiji krški grad, iskresan u živcu kamenu, od živca kamena. Najdublje ponore i jame (dublje su možda još samo imotske rane)... Narod koji se ukorijeni u krš, oplodi ga i oplemeni i učini kolijevkom, domom i grobom.

Inscribed on the opening pages of the great book Dinarida, Imota is the introductory poem in the anthology of the Adriatic karst. Within a small area, barely a thousand square kilometres, beneath a single palm of sky, upon a single stony palm of earth, it has gathered everything most beautiful that the karst possesses: the flattest and most fertile karst field; the whitest and most picturesque karst town, carved in living rock and made from living rock; the deepest sinkholes and pits (perhaps only the wounds of Imotski are deeper still) ... A people who rooted themselves in the karst, cultivated and ennobled it, and made it their cradle, home, and grave.

Petar Gudelj, PUT U IMOTU, 1996.

Imotska krajina
u Domovinskom ratu – 35 godina poslije
Imotska Krajina
in the Homeland War – 35 Years Later

Međunarodni znanstveno-stručni skup
International Scientific and Professional Conference

KNJIGA SAŽETAKA
BOOK OF ABSTRACTS

Imotski, 26. – 28. svibnja 2026.
May 26 – 28 2026, Imotski

Nakladnici / Publishers

Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman”
Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman”

Za nakladnike / For the publishers

general-bojnik doc. dr. sc. Slaven Zdilar
prof. dr. sc. Ivica Lučić

Urednik / Editor

general-bojnik nasl. doc. dr. sc. Slaven Zdilar

Lektura / Croatian Language Editor

Edita Pantelić, prof.
Gabrijela Capjak, prof.

Prijevod na engleski jezik / English translation

Jasmina Pešek, prof.
Božena Sabljčić, prof. univ. spec.

Dizajn i prijelom / Layout

Andreja Sečen, dipl. ing.

Tisak / Print

Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman”

ISBN 978-953-193-207-3

CONTENTS

ZAHVALE / ACKNOWLEDGEMENTS	9
RIJEČ DOBRODOŠLICE / WELCOME NOTE	11
SAŽETCI / ABSTRACTS	15
Novi koncepti ratovanja	16
<i>New Concepts of War</i>	17
Vojno-geografska analiza operacije Tigar	19
<i>Military-geographical analysis of the Operation Tiger</i>	20
Sociološka istraživanja s hrvatskim braniteljima: traume, otpornost i slika u medijima	21
<i>Sociological research with Croatian veterans: trauma, resilience and media portrayal</i>	22
Uloga organizacija civilnog društva u cilju očuvanja i razvoja općih psihomotoričkih i socijalnih sposobnosti mladih kroz aktivno sudjelovanje u klubovima za razvoj znanja i vještina od interesa za domovinsku sigurnost	23
<i>The role of civil society organizations in preserving and developing the general psychomotor and social abilities of young people through active participation in clubs for the development of knowledge and skills relevant to homeland security</i>	24
Sociološka perspektiva mladih u Hrvatskoj o obrani države i društveno-kulturnim vrijednostima	25
<i>A Sociological Perspective of the Young People in Croatia on National Defence and Socio-Cultural Values</i>	26
Demografske, gospodarske i sociokulturne promjene u Imotskoj krajini u proteklih 35 godina	27
<i>Demographic, economic and sociocultural changes in the Imotska Krajina region in the past 35 years</i>	28
Međunarodni odnosi i suvremeni sigurnosni izazovi	30
<i>International relations and contemporary security challenges</i>	30

Očuvanje kulture sjećanja na Domovinski rat kroz institucionalnu zaštitu Muzejske građe	31
<i>Preserving the Culture of Memory of the Homeland War through Institutional Protection of Museum Artefacts</i>	32
Narativi o Domovinskom ratu u pokušajima kriminalizacije i reinterpetacije	34
<i>Narratives of the Croatian Homeland War: Attempts at Criminalization and Reinterpretation</i>	35
Usmene predaje kod sudionika domovinskog rata (metode i postupci)	37
<i>Oral Traditions Among Participants of the Homeland War (Methods And Procedures)</i>	38
Percepcija prijetnje i društveni sukobi – Hrvatska 30 godina poslije Domovinskog rata	39
<i>Threat Perception and Social Conflicts – Croatia 30 Years After the Homeland War</i>	40
Muzej Domovinskog rata u Splitu kao prostor kolektivnog pamćenja i interpretacije baštine Domovinskog rata	42
<i>The Homeland War Museum in Split as a Space of Collective Memory and the Interpretation of Homeland War Heritage</i>	43
Kognitivna domena kao odlučujući prostor suvremenog sukoba: generacijske razlike u obrambenoj svijesti	44
<i>The Cognitive Domain as a Decisive Space of Contemporary Conflict: Generational Differences in Defence Awareness</i>	45
Kvantificiranje propadanja istine: pokazatelji iskrivljenih narativa o Domovinskom ratu i percepcija mlađe generacije	46
<i>Quantifying the decay of truth: indicators of distorted narratives about the Homeland War and the perception of the younger generation</i>	47
Prvi rezultati i metodološki izazovi projekta Iz rata u mir: hrvatski branitelji u tranziciji – CRO VETERANS	48
<i>First results and methodological challenges of the project From War to Peace: Croatian Veterans in Transition – CRO VETERANS</i>	49
„Ljubav zna što joj je činiti” Imočani u obrani i oslobađanju hrvatskoga juga 1991.-1995.	50
<i>“Love Knows What To Do” The People of Imotski in The Defence and Liberation of Southern Croatia, 1991–1995</i>	51

Društvene mreže u ukrajinskim borbenim operacijama protiv ruske agresije	53
<i>Social Networks in Ukrainian Combat Operations Against Russian Aggression</i>	53
Imotska krajina u obrani Južne Hrvatske od srbijanske agresije	54
<i>Imotska Krajina in the defence of Southern Croatia from Serbian aggression</i>	55
Transgeneracijski genetski prijenos ratne traume na biološke sljednike: Analiza epidemioloških pokazatelja u populaciji Imotske krajine	57
<i>Transgenerational Genetic Transmission of War Trauma to Biological Descendants: Analysis of Epidemiological Indicators in the Population of the Imotska Krajina Region</i>	58
Nastanak, organizacija i djelovanje pobunjeničkih srpskih snaga te formiranje hrvatskih oružanih snaga u sjevernoj i srednjoj Dalmaciji 1990. – 1995.	60
<i>The Formation, Organisation, and Operations of Rebel Serbian Forces and the Development of the Croatian Armed Forces in Northern and Central Dalmatia, 1990–1995</i>	61
Demografska obilježja Imotske krajine uoči Domovinskog rata: između migracije i društvene mobilizacije	63
<i>Demographic Characteristics of the Imotska Krajina Region on the Eve of the Homeland War: Between Migration and Social Mobilization</i>	64
Samoodržavajući Refleksni Luk Slobode – Iskazan '91. U Mentalnoj Arhitekturi U Pojmu Imotskoga	65
<i>Self-Sustaining Reflex Arc Of Freedom – Expressed In '91 In Mental Architecture In The Notion Of Imotski</i>	66
Važnost proučavanja i podučavanja vojne povijesti	68
<i>The importance of studying and teaching military history</i>	69
Uzrok srbijanske agresije na Republiku Hrvatsku, značaj 1991. godine te političke okolnosti uoči oslobodilačkih vojno-redarstvenih operacija <i>Bljesak</i> i <i>Oluja</i>	70
<i>The cause of the Serbian aggression against the Republic of Croatia, the significance of 1991 and political circumstances on the eve of the liberation military-police operations Flash and Storm</i>	71

Vojno-geografska analiza operativnog područja Južnog bojišta	73
<i>Military-geographical analysis of the operational area of the Southern Battlefield</i>	74
Geopolitičke promjene u Svijetu: nova arhitektura	76
<i>Geopolitical changes in the world: new architecture</i>	77
Smrtonosne ozljede među pripadnicima 4. gardijske brigade Hrvatske vojske tijekom Domovinskog rata 1991. – 1995	79
<i>Lethal injuries among the members of the 4th Guards Brigade of Croatia Army during the 1991–1995 War</i>	80
Imotska krajina u hrvatskom narodnom preporodu u Dalmaciji	81
<i>The Imotski Region in the Croatian National Revival in Dalmatia</i>	82
Imotska krajina u mletačko-osmanskim ratovima	83
<i>The Imotski Region in the Venetian-Ottoman Wars</i>	84
3. imotska bojna u obrani Zadra	85
<i>3rd Imotski Battalion in the Defence of Zadar</i>	86
Izravni demografski gubitci (ratni mortalitet) Splitsko-dalmatinske županije u Domovinskom ratu	88
<i>Direct demographic losses (war mortality) of the Split-Dalmatia County in the Homeland War</i>	89

ZAHVALE / ACKNOWLEDGEMENTS

U ime Programskoga i Organizacijskoga odbora Međunarodnoga znanstveno-stručnog skupa Imotska krajina u Domovinskom ratu – 35 godina poslije zahvaljujemo svim sudionicima na odazivu i sudjelovanju u ostvarenju ciljeva skupa.

Posebnu zahvalnost upućujemo autorima, čiji su sažetci radova uvršteni u ovu publikaciju, čime su pridonijeli razmjeni znanstvenih i stručnih spoznaja te jačanju akademske i profesionalne zajednice.

Zahvaljujemo članovima Programskoga i Organizacijskoga odbora na njihovu predanome radu u pripremi skupa, kao i u postupku recenziranja sažetaka.

Zahvaljujemo također svim suorganizatorima, partnerima i pokroviteljima, čija je podrška bila pridonijela uspješnoj realizaciji ovoga skupa.

Suorganizatori i partneri:

Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman”, Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman”, Sveučilište u Zagrebu, Geografski odsjek Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu, Sveučilište u Zadru, Sveučilište u Dubrovniku, Hrvatsko katoličko sveučilište, Sveučilište u Mostaru, Tehničko veleučilište u Zagrebu, Veleučilište kriminalistike i javne sigurnosti, Hrvatski institut za povijest, Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar” i Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata.

Partneri: Udruga hrvatskih dragovoljaca „Imotski sokolovi”, UHBDR 115. imotske brigade HV-a i Udruga policijskih branitelja Domovinskog rata Imotski.

Pokrovitelji: Splitsko-dalmatinska županija, Grad Imotski, Općine: Baška Voda, Cista Provo, Lokvičići, Lovreć, Podbablje, Proložac, Runovići, Zagvozđ i Zmijavci.

On behalf of the Programme and Organizing Committee of the International Scientific and Professional Conference “Imotska Krajina in the Homeland War – 35 Years Later”, we sincerely thank all participants for their response, participation and achievement of the conference’s goals.

We would like to express our special gratitude to the authors whose abstracts are included in this publication, by which they significantly contributed to the exchange of scientific and expert knowledge and to strengthening of the academic and professional community.

We would also like to thank the members of the Programme and Organizing Committee for their dedicated work in preparing the conference, as well as in the process of reviewing the abstracts.

Additionally, we would like to thank all the co-organizers, partners and sponsors whose support was crucial for the successful realization of this event.

Co-organizers and partners:

Dr Franjo Tuđman Croatian Defence Academy; Dr Franjo Tuđman Defence and Security University; University of Zagreb; Department of Geography, Faculty of Science, University of Zagreb; University of Split; Catholic Faculty of Theology, University of Split; Department of History, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split; University of Zadar; University of Dubrovnik; Catholic University of Croatia; University of Mostar; Zagreb University of Applied Sciences, The University of Applied Sciences in Criminal Investigation and Public Security; Croatian Institute of History; Ivo Pilar Institute of Social Sciences; Croatian Memorial and Documentation Centre of the Homeland War.

Partners: Association of Croatian Volunteers “Imotski Sokolovi”; UHBDR 115th Imotski Brigade HV; Association of Police Veterans of the Homeland War Imotski.

Sponsors: Split-Dalmatia County; City of Imotski; Municipalities: Baška Voda, Cista Provo, Lokvičići, Lovreć, Podbablje, Proložac, Runovići, Zagvozd, Zmijavci.

RIJEČ DOBRODOŠLICE / WELCOME NOTE

Poštovane dame i gospodo, kolegice i kolege, sudionici skupa, dragi prijatelji,

prošlo je tri i pol desetljeća od kada su sinovi i kćeri Imotske krajine, zajedno sa svim hrvatskim domoljubima, vođeni iskonskim osjećajem pripadnosti i odgovornosti, stali na branik Domovine. Danas, s odmakom od 35 godina, znanstveno-stručni skup Imotska krajina u Domovinskom ratu – 35 godina poslije platforma je za znanstveno, stručno i interdisciplinarno vrednovanje uloge ovoga kraja u stvaranju i obrani moderne hrvatske države.

Skup je usmjeren na razmatranje društvenih, sigurnosnih i obrambenih procesa u razdoblju nastanka Republike Hrvatske tijekom Domovinskoga rata te u njegovu poslijeratnom razvoju. Multidisciplinarnim pristupom nastoji se pridonijeti cjelovitijem razumijevanju povijesnih okolnosti, obrambenih mehanizama u izvanrednim uvjetima, fenomena dragovoljnosti te visoke razine društvene svijesti koja je obilježila to prijelomno razdoblje.

Dragovoljci Imotske krajine sudjelovali su gotovo na svim bojištima na kojima se branila Republika Hrvatska. Od prvih redarstvenika do pripadnika legendarnih Imotskih sokolova i 115. brigade, imotski je branitelj postao simbol odlučnosti, postojanosti i nepokolebljive volje. Njegovo djelovanje svjedoči ne samo o vojnoj dimenziji obrane, nego i o širem društvenom, gospodarskom, socijalnom i duhovnom životu Imotske krajine u tom prijelomnom vremenu, što je dodatno obrađeno kroz nove znanstvene spoznaje, stručne analize i osobna svjedočanstva.

U kontekstu suvremenih globalnih i regionalnih sigurnosnih okolnosti posebna se pozornost posvećuje današnjim sigurnosnim ugrozama i izazovima koji se u znatnoj mjeri razlikuju od onih s početka devedesetih godina 20. stoljeća, ali i dalje zahtijevaju visoku razinu znanstvene propitanosti, stručne analize i društvene odgovornosti. U tom okviru otvara se i pitanje svijesti mladih naraštaja o vrijednostima Domovinskog rata,

njegovoj povijesnoj ulozi te njegovoj trajnoj važnosti za identitet i sigurnost suvremene Republike Hrvatske.

Istodobno, naglašava se potreba razumijevanja dugoročnih društvenih, gospodarskih i demografskih posljedica Domovinskog rata, koje su i danas vidljive u različitim dijelovima društva te njihovih refleksija u suvremenim razvojnim i sigurnosnim procesima u Republici Hrvatskoj i svijetu.

Naša je zajednička obveza očuvati istinu o Domovinskom ratu i prenositi je budućim generacijama koje danas u miru grade ovaj kraj i Republiku Hrvatsku te svim građanima jačati svijest o vrijednostima slobode, zajedništva i odgovornosti.

Ovaj skup istodobno želimo pretvoriti i u prostor susreta, razmjene mišljenja i zajedničkog djelovanja, ali i u priliku za druženje u prijateljskom i otvorenom ozračju koje je uvijek obilježavalo Imotsku krajinu. Upravo ta dimenzija neposrednosti, gostoljubivosti i ljudske topline dodatna je vrijednost međunarodnoga znanstveno-stručnoga skupa te pridonosi stvaranju pozitivnog i poticajnog okruženja za sve sudionike.

Zahvaljujemo svim autorima na znanstvenom i stručnom doprinosu, sudionicima na dolasku i aktivnom sudjelovanju te pokroviteljima koji su prepoznali važnost očuvanja povijesne memorije Imotske krajine i njezina doprinosa hrvatskoj povijesti.

Dear ladies and gentlemen, colleagues, participants of the conference, dear friends,

Three and a half decades have passed since the moment when the sons and daughters of the Imotska Krajina region, together with all Croatian patriots, guided by a primordial sense of affiliation and responsibility, rose up in defence of their Homeland. Today, with a time distance of 35 years, the scientific and professional conference “Imotska Krajina in the Homeland War – 35 years later” represents an essential platform for scientific, professional and interdisciplinary evaluation of the role of this region in the creation and defence of the modern Croatian state.

The conference is focused on examining social, security and defence processes in the period of the creation of the Republic of Croatia, during the Homeland War and its post-war development. The multidisciplinary approach aims to contribute to a more comprehensive understanding of historical circumstances, defence mechanisms in emergency situations, the phenomenon of volunteerism and the high level of social awareness that marked that pivotal period.

The volunteers from Imotska Krajina region participated in almost all battlefields where Croatia was defended. From the first police officers to members of the legendary Imotski Sokolovi (Falcons) and the 115th Brigade, the Imotski war veteran became a symbol of determination, steadiness and unwavering will. Their actions testify not only to the military dimension of defence, but also to the broader social, economic, societal and spiritual life of the Imotska Krajina region in that crucial time, which has been further elaborated through new scientific findings, expert analyses and personal testimonies.

In the context of contemporary global and regional security circumstances, special attention is paid to security threats and challenges of today, which differ significantly from those of the early 1990s, but still require a high level of scientific inquiry, expert analysis, and social responsibility. Within this framework, the issue of awareness among the younger generation about the values of the Homeland War, its historical role and its lasting importance for the identity and security of the modern Republic of Croatia has also arisen.

At the same time, the need is emphasized to understand the long-term social, economic and demographic consequences of the Homeland War, which are still visible today in various segments of the society, as well as their reflections in contemporary development and security processes in the Republic of Croatia and the world.

It is our common obligation to preserve the truth about the Homeland War and pass it on to future generations who are today peacefully building this region and the Republic of Croatia, and to strengthen the awareness of all citizens about the values of freedom, unity and responsibility.

We also want to transform this gathering into a space for meetings, exchange of opinions and joint actions, but also into an opportunity to socialize in a friendly and open atmosphere that has always characterized Imotska Krajina region. It is precisely this dimension of immediacy, hospitality and human warmth that gives added value to scientific and professional work and contributes to the creation of a positive and stimulating environment for all participants.

We would like to thank all authors for their scientific and professional contributions, the participants for their coming and active attendance, and the sponsors who recognized the importance of preserving the historical memory of Imotska Krajina region and its contribution to Croatian history.

NAPOMENA

Sažetci radova razvrstani su abecednim redom prema prezimenu prvog autora. Osim tehničkog prilagođavanja, urednici nisu intervenirali u sadržaj zaprimljenih sažetaka, osim nužnih jezičnih korekcija. Samo u nekoliko iznimnih slučajeva, u dogovoru s autorima, provedene su manje izmjene koje nisu utjecale na smisao teksta.

NOTE

Abstracts are arranged in alphabetical order according to the surname of the first author. Apart from technical adjustments, the editors have not intervened in the content of the submitted abstracts, except for necessary linguistic corrections. In only a few exceptional cases, and in agreement with the authors, minor revisions were made that did not affect the meaning of the text.

SAŽETCI ABSTRACTS

Gordan Akrap

Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“

NOVI KONCEPTI RATOVANJA

U ovom će se predavanju, koje se temelji na iskustvima i naučenim lekcijama iz ruske agresije na Ukrajinu od 2014. i 2022., ratova Izraela s Hezbolahom i Hamasom od 2016. do danas te posljednjeg rata s Iranom, uključujući i ratove na području Afrike, prikazati evolucija modernih sukoba i ratova. Razvojem različitih tehnologija, ponajprije informacijsko-komunikacijskih, kibersvijeta, robotskih i autonomnih sustava, umjetne inteligencije te njihovom sveobuhvatnom integracijom u funkcionalne cjeline susrećemo se s novim pojavnim oblicima sukobljavanja, ali i ratovanja. Ratovi, kao kinetički sukob, pokreću se u onom trenutku kad napadač drži da je iscrpio sve druge mogućnosti u planiranju i provođenju različitih operacija utjecaja. Vrijeme planiranja, provođenja, upravljanja i nadziranja različitih vrsta operacija utjecaja obilježeno je intenzivnim pripremnim djelovanjima službi iz sastava obavještajne zajednice napadača ili pak napadačevih partnera i saveznika. Cilj je prikupljanjem kvalitetnih i korisnih informacija, dobivenih iz izravnih i pouzdanih izvora s neposrednim pristupom ključnim informacijama, utvrditi najslabije točke obrambenog sustava cilja koji se napada te njegove druge ranjivosti u odnosu prema ovisnosti o različitim kritičnim infrastrukturama. Naravno, sve se mora staviti u kontekst vremena i prostora, civilizacijskih odrednica cilja koji se analizira te u skladu s procesom donošenja strateških odluka grupacije koju se planira napasti. U tu se svrhu koriste brojni alati i sredstva koja stoje na raspolaganju za prikupljanje i analizu podataka iz javnih izvora, ali i primjenu posebnih mjera i radnji koje na raspolaganju, u pravilu, ima samo obavještajna zajednica.

Naglasak je predavanja na informacijskim operacijama utjecaja na procese donošenja odluka i kod stanovništva i kod donositelja strateških odluka. Dodatni je naglasak na promjeni koncepta kinetičkog ratovanja uporabom obavještajne zajednice kojoj je glavni cilj pripremiti donositelje odluka i društvo za nadolazeću potrebu za obrambenim djelovanjem ranim prepoznavanjem napadnih oblika i pravaca djelovanja protivnika, razvoj tehničkih i

tehnoloških sposobnosti za aktivnu borbu u kibersvijetu, razvoj autonomnih sustava za (samostalno) djelovanje (na kopnu, zraku, na površini kao i ispod nje; oni napredniji i u svemiru), stvaranje malih multilateralnih partnerstava i savezništava radi jačanja odvrćajućih kapaciteta, razvoj sposobnosti i uporabu umjetne inteligencije u svim područjima obrambenih aktivnosti, razvoj napadnih sposobnosti kojima se mogućem napadaču mogu nanijeti znatno veće štete od koristi koju misli da može polučiti napadnim djelovanjem.

Ključne riječi: sukob, rat, kibersvijet, hibridni ratovi, operacije utjecaja

NEW CONCEPTS OF WAR

This lecture, which is based on the experiences and lessons learned from the Russian aggression against Ukraine in 2014 and 2022, Israel's wars with Hezbollah and Hamas from 2016 to the present, and the latest war with Iran, including the wars in Africa, will show the evolution of modern conflicts and wars. With the development of various technologies, primarily information and communication, cyberspace, robotic and autonomous systems, artificial intelligence, and their comprehensive integration into functional units, we encounter new forms of conflicts and warfare. Wars, as a kinetic conflict, are initiated at the moment when the aggressor believes that he has exhausted all other possibilities in planning and conducting various influence operations. The time of planning, conducting, managing and supervising various types of influence operations is marked by intensive preparatory activities of the services of the attacker's intelligence community, or the attacker's partners and allies. The goal is to determine the weakest points of the defence system of the target audience and its other vulnerabilities in relation to dependence on various critical infrastructures by collecting quality and useful information, obtained from direct and reliable sources with immediate access to key information. Of course, everything must be put in the context of time and space, the civilizational determinants of the goal being analysed, and in accordance with the process of making strategic decisions of the group that is planned to be attacked. For this purpose, numerous tools and means are used

that are available for the collection and analysis of data from public sources, but also by applying special measures and actions that, as a rule, are available only to the Intelligence Community.

The emphasis of the lecture is on information influencing operations toward decision-making processes both among the population and strategic decision-makers. Additional emphasis is placed on changing the concept of kinetic warfare using the intelligence community whose main goal is to prepare decision-makers and society for the upcoming need for defensive actions by early recognition of offensive forms and directions of action of the adversary, development of technical and technological capabilities for active combat in the cyberspace, development of autonomous systems for (independent) action (on land, air, on the water surface and below it; the more advanced ones in space), the creation of mini-multilateral partnerships and alliances with the aim of strengthening deterrence capacities, the development of capabilities and the use of artificial intelligence in all areas of defence activities, the development of offensive capabilities that can inflict significantly greater damage on a potential aggressor than the benefit it thinks it can derive from offensive action.

Keywords: Conflict, War, cyberworld, Hybrid war, influence operations

Emil Banek, Damir Stručić, Dalibor Gernhardt

Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“

VOJNO-GEOGRAFSKA ANALIZA OPERACIJE TIGAR

U radu se vojno-geografskom analizom razmatra prostor dubrovačkog zaleđa u oslobađanju okupiranog teritorija tijekom srpnja 1992. godine u sklopu operacije Tigar. Cilj operacije Tigar bio je potisnuti neprijateljske snage na južni rub Popova polja s planinskih visova od uzvisine Gradac do Timuna te ih odbaciti iz okoline Dubrovnika dovoljno daleko da se napravi osnovica za oslobađanje Konavala. Operacija Tigar završila je 13. srpnja 1992. godine kada su osvojene dominantne kote iznad Dubrovnika i deblokiran je grad, razbijene neprijateljske snage u istočnoj Hercegovini i odbačene 15 km sjeverno od Dubrovnika prema Trebinju. Otvorena je prometnica Ploče – Dubrovnik, koja je olakšala opskrbu Dubrovnika i logističku potporu Hrvatskoj vojsci u daljnjim operacijama (operacije Konavle i Vlačica).

U dubljem razmatranju koristio se standardni vojni postupak analize terena OAKOC ili OCOKA (motrenje i polja vatre, avenije prilaza, ključni ili odlučujući teren, prepreke prirodne ili umjetne, zaštita i prikrivanje), dok se kao glavni ulazni podatak za analizu koristio digitalni model reljefa, a za izradu kartografskih prikaza računalni program ESRI ArcGIS.

Ključne riječi: vojna geografija, GIS analiza, Domovinski rat, vojno oslobađanje dubrovačkog područja, OAKOC, operacija Tigar

MILITARY-GEOGRAPHICAL ANALYSIS OF THE OPERATION TIGER

Using a military-geographical analysis approach, the paper examines the area of the Dubrovnik hinterland in the liberation of the occupied territory during July 1992, as part of the Operation Tiger. The objective of the Operation Tiger was to push the enemy forces to the southern edge of Popovo Polje (from the mountain heights of Gradac elevation to Timun) and to push them back from the Dubrovnik area far enough to create a base for the liberation of Konavle. Operation Tiger ended on 13 July 1992 when the dominant peaks above Dubrovnik were conquered and the city was unblocked, the enemy forces in Eastern Herzegovina were defeated and pushed back 15 km north of Dubrovnik towards Trebinje. The Ploče-Dubrovnik road was opened, which facilitated the supply of provisions to Dubrovnik and logistical support to the Croatian Army in further military operations (Konavle and Vlaštica).

In a more in-depth analysis, the standard military terrain analysis procedure OAKOC (or OCOKA) was applied (Observation and fields of fire, Avenues of approach, Key or decisive terrain, natural or artificial Obstacles, Cover and concealment), while a digital relief model was used as the main data input for analysis, and the computer program ESRI ArcGIS was used to create cartographic displays.

Keywords: military geography, GIS analysis, Homeland War, military liberation of the Dubrovnik area, OAKOC, Operation Tiger

Mario Bara, Miriam Mary Brgles, Gordan Črpić, Josip Ježovita, Roko Mišetić, Mateja Plenković, Karla Žagi
Hrvatsko katoličko sveučilište

SOCIOLOŠKA ISTRAŽIVANJA S HRVATSKIM BRANITELJIMA: TRAUME, OTPORNOST I SLIKA U MEDIJIMA

Sveučilišni odjel za sociologiju Hrvatskog katoličkog sveučilišta posljednjih nekoliko godina intenzivnije se posvetio istraživanjima hrvatskih branitelja kroz suradnju na dva znanstveno-istraživačka projekta. Prvi projekt bio je posvećen analizi medijskog izvještavanja o braniteljima u razdoblju od 2010. do 2020. godine, a polučio je korisne i zanimljive uvide u tematske okvire i sentimente medijskih priloga o braniteljima, kao i u njima prisutne vrijednosne sudove. Drugi projekt bio je posvećen analizi sukoba, otpornosti i oporavka hrvatskih branitelja iz njihove osobne perspektive, koja je dohvaćena terenskim istraživanjem provedenim 2023. i 2024. godine. Vrijedni rezultati dobiveni tim istraživanjima prikazani su u nekoliko znanstvenih članaka, a u izlaganju na konferenciji istaknut će se oni najvažniji. Stoga naše predloženo izlaganje na konferenciji pruža uvid u recentne empirijske podatke proizašle iz dvaju obuhvatnijih empirijskih istraživanja koji su, iako posvećeni nešto drukčijim temama, imali cilj prikazati status branitelja u suvremenom hrvatskom društvu. To uključuje njihovo pozitivno ili negativno javno prikazivanje kroz medijsko izvještavanje, ali i osobna iskustva nošenja s individualnim, kolektivnim i kulturnim traumama te mehanizmima otpornosti u poslijeratnom razdoblju.

Ključne riječi: hrvatski branitelji, medijsko izvještavanje, trauma, otpornost, oporavak

SOCIOLOGICAL RESEARCH WITH CROATIAN VETERANS: TRAUMA, RESILIENCE AND MEDIA PORTRAYAL

In recent years, the Department of Sociology at the Catholic University of Croatia has been more actively researching Croatian veterans through collaboration on two scientific research projects. The first project analysed media reporting on veterans from 2010 to 2020 and yielded useful and interesting insights into the thematic frameworks and sentiments of these reports, as well as the value judgments they contained. The second project was dedicated to the analysis of conflict, resilience, and recovery of the Croatian veterans from their personal perspective, obtained through field research conducted in 2023 and 2024. Valuable results from these studies were presented in several scientific articles, and we will highlight the most important ones in the conference presentation. Therefore, our presentation at the conference provides insight into recent empirical data resulting from two more comprehensive empirical studies that, although dedicated to slightly different topics, aimed to present the state of veterans in contemporary Croatian society. This includes their positive or negative public portrayal in media reporting, as well as personal experiences of coping with individual, collective, and cultural traumas and resilience mechanisms in the post-war period.

Keywords: Croatian veterans, media presentation, trauma, resilience, recovery

Ivan Beneta

Hrvatski generalski zbor

ULOGA ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA U CILJU OČUVANJA I RAZVOJA OPĆIH PSIHOMOTORIČKIH I SOCIJALNIH SPOSOBNOSTI MLADIH KROZ AKTIVNO SUDJELOVANJE U KLUBOVIMA ZA RAZVOJ ZNAJANJA I VJEŠTINA OD INTERESA ZA DOMOVINSKU SIGURNOST

Novi sigurnosni izazovi zahtijevaju sveobuhvatni pristup stvaranja i održavanja visokog obrambenog tonusa nacije, što pretpostavlja sveobuhvatan način, funkcionalno umrežavanje, fleksibilnu i učinkovitu financijsku, infrastrukturnu i materijalnu prilagodbu i potporu. Ovaj osvrt stavlja u taj kontekst nedavno uvedeno temeljno vojno osposobljavanje s kritičkim promišljanjem na koncept i organizaciju. Temeljno vojno osposobljavanje treba biti samo jedan uklopivi dio sveobuhvatnog pristupa zdravlja nacije, zaustavljanje negativnih zabrinjavajućih trendova, stvaranja otpornosti na krize i sposobnost učinkovitog odgovora na izazove. Tu svoje mjesto trebaju imati sva ministarstva te jedinice regionalne i lokalne samouprave. Povratak klasičnog vojnog roka nije najadekvatnije rješenje u novim okolnostima. Promišljanje je temeljeno na kritičkom sagledavanju trenutnog stanja i organizacije obrane i sigurnosti RH, na novim izazovima pred kojima je svijet, a posebno EU i NATO, na osobnom sudjelovanju na istaknutim pozicijama u međunarodnim sigurnosnim asocijacijama, kao i na dugogodišnjem iskustvu u ratu i u radu na modernizaciji Oružanih snaga. U ovom razmatranju nudi se rješenje koje bi moglo biti društveno prihvatljivo financijski, logistički i personalno održivo, a stvorilo bi i održavalo bazen mladih ljudi od kojih bi se mogle popunjavati i zadržavati profesionalne i pričuvne postrojbe.

Ključne riječi: mladi, osposobljavanje, obrana, sigurnost, vojni rok

THE ROLE OF CIVIL SOCIETY ORGANIZATIONS IN PRESERVING AND DEVELOPING THE GENERAL PSYCHOMOTOR AND SOCIAL ABILITIES OF YOUNG PEOPLE THROUGH ACTIVE PARTICIPATION IN CLUBS FOR THE DEVELOPMENT OF KNOWLEDGE AND SKILLS RELEVANT TO HOMELAND SECURITY

New security challenges require a comprehensive approach to creating and maintaining a high defence tone of the nation, which presupposes a comprehensive approach, functional networking, flexible and efficient financial, infrastructural and material adaptation and support. This review places the recently introduced basic military training in this context with critical reflection on the concept and organization. Basic military training should be only one compatible part of a comprehensive approach to the health of the nation, stopping negative worrying trends, creating resilience to crises and the ability to effectively respond to challenges. All ministries and regional and local self-government units should have their place here. The return of classic military service is not the most adequate solution in the new circumstances. The reflection is based on a critical review of the current state and organization of the defence and security of the Republic of Croatia, on the new challenges the world is facing, especially the EU and NATO, on personal participation in prominent positions in international security associations, as well as on many years of experience in war and work on the modernization of the Armed Forces. This consideration offers a solution that could be socially acceptable, financially, logistically and personally sustainable, and would create and maintain a pool of young people from whom professional and reserve units could be recruited and replenished.

Keywords: youth, training, defence, security, military service

Ivana Brstilo Lovrić

Hrvatsko katoličko sveučilište

SOCIOLOŠKA PERSPEKTIVA MLADIH U HRVATSKOJ O OBRANI DRŽAVE I DRUŠTVENO-KULTURNIM VRIJEDNOSTIMA

Polazeći od suvremenih socioloških pristupa koji mlade promatraju kao ključni društveni resurs i nositelje društvenih promjena, rad analizira stavove mladih u Hrvatskoj o sigurnosti, obrani države, nacionalnom identitetu i kulturnim praksama. U kontekstu kasne modernosti obilježene procesima individualizacije, digitalizacije i društva rizika, ali i rastuće geopolitičke nesigurnosti, hibridnih prijetnji i transformacije prirode ratovanja, pitanja sigurnosti i obrane države ponovno dobivaju na važnosti. Mladi pritom oblikuju svoje vrijednosti kroz složenu interakciju institucionalnih, sociokulturnih i generacijskih čimbenika, ali i kroz odnos prema globalnim sigurnosnim procesima i lokalnim povijesnim iskustvima, među kojima Domovinski rat ima posebno mjesto u kolektivnom i generacijskom pamćenju.

Cilj istraživanja jest ispitati kako pripadnici generacije Z i mlađih milenijalaca percipiraju sigurnosne prijetnje, u kojoj mjeri imaju povjerenje u ključne institucije nacionalne sigurnosti, koliko su spremni sudjelovati u obrani države te kako se njihov odnos prema Domovinskom ratu i nacionalnom identitetu povezuje s kulturnim praksama. Time se nastoji integrirati političko-sigurnosna dimenzija s kulturno-identitetskim aspektima života mladih u suvremenom hrvatskom društvu. Doprinos istraživanja ogleda se u integriranom sociološkom pristupu koji povezuje sigurnosne stavove, generacijske identitete i kulturne obrasce mladih, pružajući uvid u način na koji mladi konstruiraju odnos prema državi i sigurnosti u uvjetima globalnih rizika i društvenih promjena.

Ključne riječi: mladi; Domovinski rat; sigurnost; identitet; hrvatsko društvo

A SOCIOLOGICAL PERSPECTIVE OF THE YOUNG PEOPLE IN CROATIA ON NATIONAL DEFENCE AND SOCIO-CULTURAL VALUES

Drawing on contemporary sociological approaches that conceptualize young people as a key social resource and agents of social change, this paper examines the attitudes of young people in Croatia toward security, national defence, national identity, and cultural practices. In the context of late modernity characterized by individualization, digitalization, and the risk society, as well as increasing geopolitical uncertainty, hybrid threats, and the transformation of warfare, issues of security and defence are regaining social relevance.

Young people shape their values through a complex interaction of institutional, sociocultural, and generational factors, as well as through their relationship to global security processes and local historical experiences, with the Homeland War occupying a central place in collective and generational memory. The aim of the study is to explore how members of Generation Z and younger millennials perceive security threats, the extent to which they trust key national security institutions, their willingness to participate in national defence, and how their attitudes toward the Homeland War and national identity relate to cultural practices.

The study integrates political-security and cultural-identity dimensions of youth experience in contemporary Croatian society. Its contribution lies in an integrated sociological approach linking security attitudes, generational identities, and cultural patterns, providing insight into how young people construct their relationship to the state and security under conditions of global risks and social change.

Key words: youth, security, Homeland War, identity, Croatian society

Gojko Bežovan
Sveučilište u Zagrebu

DEMOGRAFSKE, GOSPODARSKE I SOCIOKULTURNE PROMJENE U IMOTSKOJ KRAJINI U PROTEKLIM 35 GODINA

Demografska kretanja, gospodarske, sociokulturne prilike te ekološki izazovi temelj su sigurnosnih i društvenih procesa pred kojima se nalazi naša zemlja, a u ovom slučaju lokalna zajednica obilježena cijelim nizom razvojnih posebnosti.

Temeljem raspoloživih statističkih i drugih sekundarnih podataka u ovom prilogu analiziraju se promjene od 1991. godine. Ukazuje se na nedostatak istraživanja i rasprava o lokalnim razvojnim procesima i o ekosocijalnom sustavu. Tradicionalno je Imotska krajina područje iz kojeg se stanovništvo iseljava, a smanjenje stanovništva i promjene strukture u tom vremenskom razdoblju govore o iznimno nepovoljnim trendovima. Od 1991. do 2021. godine stanovništvo se smanjilo gotovo za 40 %. S druge strane, gradnjom i obnovom kuća i stanova, a sve veći broj ih je nenastanjen, s potrebnom infrastrukturom znatno je poboljšana kvaliteta života.

Iseljavanje je uvjetovano gospodarskom nerazvijenošću i slabim prilikama za zapošljavanje mladih. Poseban je problem nedostatak kvalitetnih radnih mjesta koji bi ponukali mlađe, bolje obrazovane da ostanu u Krajini. Ovo pogranično, ruralno područje dio je brdsko-planinskih područja s razvojnim posebnostima, kao i potpomognutih područja. Industrijska proizvodnja više ne postoji, a poljoprivreda s odlaskom starijih generacija pomalo iščezava, o čemu svjedoči sve zapuštenije poljoprivredno zemljište. Od ulaska Hrvatske u EU smanjuje se i nezaposlenost, a u novije vrijeme nedostatak radne snage nadoknađuje se došljacima iz prekomorskih zemalja. Ohrabruju nova ulaganja u turizam i time povećano sezonsko zapošljavanje.

Imotska krajina ima viši relativni udio korisnika zajamčene minimalne naknade u Splitsko-dalmatinskoj županiji, što je pokazatelj siromaštva. Iskazi ključnih dionika govore o riziku siromaštva obitelji s više djece te siromaštvu i socijalnoj isključenosti starije populacije.

Naročito se ističe problem nedostatka javnog prijevoza, što je prepreka korištenju zdravstvenih, socijalnih, obrazovnih i drugih usluga. Time slabi teritorijalna i socijalna kohezija te povećava rizik socijalne isključenosti, što može biti i sigurnosno pitanje.

Ekološki izazovi u kontekstu klimatskih promjena, osobito nekontrolirano odlaganje otpada, kao i gospodarenje otpadom te izlivanje septičkih jama gotovo su civilizacijski izazov za ovu zajednicu. Ovi procesi mogli bi ugroziti obećavajuće trendove u razvoju turizma.

U kontekstu politike regionalnog razvoja zemlje analiziraju se pokazatelji razvijenosti grada Imotskog i osam općina te se procjenjuju izgledi da se učinkovitim i djelotvornim korištenjem EU sredstava pokrenu razvojni procesi. U tom smislu iznosi se i nekoliko prijedloga koje bi trebalo zagovarati za boljitak ovog kraja.

Ključne riječi: Imotska krajina, demografske promjene, zapošljavanje, gospodarski razvoj, ekološki izazovi

DEMOGRAPHIC, ECONOMIC AND SOCIOCULTURAL CHANGES IN THE IMOTSKA KRAJINA REGION IN THE PAST 35 YEARS

Demographic trends, economic, socio-cultural circumstances and ecological challenges are the basis of the security and social processes facing our country, and in this case the local community is marked by a whole series of development specificities.

Based on the available statistical and other secondary data, this article analyses changes since 1991. It points out the lack of research and discussions on local development processes and the eco-social system. Traditionally, the Imotska Krajina region has been an area from which the population has been emigrating, and the decrease in population and changes in structure in this time period indicate extremely unfavourable trends. From 1991 to 2021, the population decreased by almost 40%. On the other hand, the construction and renovation of houses and apartments, the increasing number of which are uninhabited, and the necessary infrastructure have significantly improved the quality of life.

Emigration is conditioned by economic underdevelopment and poor employment opportunities for young people. A particular problem is the lack of quality jobs that would encourage younger, better educated people to stay in the Krajinina. This border, rural area is part of the hilly and mountainous areas with development specificities, as well as assisted areas. Industrial production no longer exists, and agriculture is gradually disappearing with the departure of older generations, as evidenced by the increasingly abandoned agricultural land. Since Croatia's accession to the EU, unemployment has also been decreasing, and more recently, the shortage of labour has been compensated for by immigrants from overseas countries. New investments in tourism and thus increased seasonal employment are encouraging.

Imotska Krajinina has a higher relative share of beneficiaries of the guaranteed minimum benefit in the Split-Dalmatia County, which is an indicator of poverty. Statements from key stakeholders speak of the risk of poverty for families with more children, as well as poverty and social exclusion of the elderly population. The problem of the lack of public transport is particularly highlighted, which is an obstacle to the use of health, social, educational and other services. This weakens territorial and social cohesion and increases the risk of social exclusion, what might be also security issue.

Ecological challenges in the context of climate change, especially uncontrolled waste disposal as well as waste management and septic tank overflows, are almost a civilizational challenge for this community. These processes could jeopardize promising trends in tourism development.

In the context of the country's regional development policy, the development indicators of the city of Imotski and eight municipalities are analysed and the prospects for effective and efficient use of EU funds to initiate development processes are assessed. In this regard, several proposals are presented that should be advocated and for the betterment of this region.

Keywords: Imotska Krajinina, demographic changes, employment, economic development, ecological challenges

Glenn Alexander Crowther

*Viši suradnik na Institutu Jack D. Gordon na Sveučilištu Florida,
Miami, Sjedinjene Američke Države*

**MEĐUNARODNI ODNOSI I SUVREMENI
SIGURNOSNI IZAZOVI**

**INTERNATIONAL RELATIONS AND CONTEMPORARY
SECURITY CHALLENGES**

Sanja Budić Leto

Muzej Domovinskog rata u Splitu

OČUVANJE KULTURE SJEĆANJA NA DOMOVINSKI RAT KROZ INSTITUCIONALNU ZAŠTITU MUZEJSKE GRAĐE

Očuvanje kulturne i povijesne baštine Domovinskog rata ključan je element oblikovanja kolektivnog sjećanja i identiteta suvremene Hrvatske. Muzeji igraju presudnu ulogu u prikupljanju, čuvanju i prezentaciji predmeta, koji svjedoče o ratnim događajima, a osobito se ističe važnost donacija privatnih imatelja. Takvi predmeti često nose osobne priče i iskustva sudionika rata, što ih čini neprocjenjivim svjedočanstvima o ljudskim sudbinama, svakodnevicu u ratnim uvjetima i produbljenijem sagledavanju ratnih događaja.

Donacije privatnih građana omogućuju muzejima da nadopune svoje zbirke materijalom koji ne bi bio dostupan široj javnosti bez službene arhive. Privatne donacije uključuju osobne predmete, odjeću, oružje, dokumente i fotografije. Svaki je predmet u muzejskom fondusu konkretan trag prošlih događaja i povezan je s individualnim pričama koje pomažu posjetiteljima razumjeti ljudsku i emocionalnu dimenziju rata. Time se ostvaruje višestрана uloga muzeja: čuvanje povijesnih izvora, obrazovanje i osvještavanje javnosti te oblikovanje i prijenos kulture sjećanja na mlađe naraštaje.

Institucionalno čuvanje predmeta uključuje pravilnu dokumentaciju, zaštitu, kao i digitalizaciju građe radi dugoročnog očuvanja i lakšeg pristupa istraživačima i javnosti. Takav pristup osigurava trajnu zaštitu materijalnih dokaza i sprječava njihovo propadanje istodobno omogućujući povezivanje predmeta sa svjedočanstvima i narativima sudionika.

Također, očuvanje predmeta iz Domovinskog rata kroz muzejske institucije nije samo prikupljanje materijala, nego i aktivno oblikovanje kolektivnog pamćenja. Donacije privatnih imatelja obogaćuju muzejske postavbe, a njihove osobne priče omogućuju posjetiteljima dublje razumijevanje ratnih iskustava i trajni kontakt s prošlošću. Na taj način muzeji postaju središta očuvanja i prijenosa sjećanja omogućujući svim naraštajima da kroz materijalne tragove rata

dožive i objektivnije razumiju ratna zbivanja.

Ključne riječi: kultura sjećanja, povijesna baština Domovinskog rata, privatni povijesni i arhivski dokumenti, muzeji kao čimbenici kulture sjećanja

PRESERVING THE CULTURE OF MEMORY OF THE HOMELAND WAR THROUGH INSTITUTIONAL PROTECTION OF MUSEUM ARTEFACTS

Preserving the cultural and historical heritage of the Homeland War is a key element in shaping collective memory and identity of the contemporary Croatia. Museums play a crucial role in collecting, safeguarding, and presenting objects that testify to the events of the war, with particular emphasis on donations from private individuals. Such objects often carry personal stories and experiences of war participants, making them invaluable testimonies of human lives, daily life under wartime conditions, and social circumstances.

Donations from private citizens allow museums to complement their collections with materials not available through official archives, including personal belongings, clothing, weapons, documents, and photographs. Each object in a museum holdings represents a tangible trace of past events and is linked to individual narratives that help visitors understand the human and emotional dimension of the war. In this way, museums fulfil multiple roles: preserving historical sources, educating the public, and transmitting a culture of memory to future generations.

Institutional preservation of objects also involves proper documentation, protection, and increasingly, digitization of the artefacts for long-term safeguarding and easier access for researchers and the public. This approach ensures the permanent protection of material evidence while allowing objects to be connected with stories that illustrate broader social and historical contexts.

Ultimately, preserving Homeland War objects through museums is not merely the collection of material items, but an active shaping of collective memory. Donations from private owners enrich museum

exhibitions, and their personal stories enable visitors to gain a deeper understanding of wartime experiences and maintain a lasting connection with the past. In this way, museums become centres of memory preservation and transmission, providing the public with the opportunity to experience and comprehend the human dimension of the war through its material traces.

Keywords: culture of remembrance, historical heritage of the Homeland War, private historical and archival documents, museums as factors of the culture of remembrance

Davor Dijanović

Hrvatsko kulturno vijeće

NARATIVI O DOMOVINSKOM RATU U POKUŠAJIMA KRIMINALIZACIJE I REINTERPRETACIJE

Problem rada usmjeren je na analitičko razmatranje Domovinskog rata kao geostrateškog projekta koji su promicale određene političke, parapolitičke, medijske, intelektualne i društvene skupine u Hrvatskoj i inozemstvu radi reintegracije prostora bivše Jugoslavije, s posebnim osvrtom na oblikovanje narativa o Domovinskom ratu. Analiza se temelji na interdisciplinarnom pristupu, koji uključuje povijesnu metodu, analizu diskursa te koncepte sigurnosnih studija i informacijskog ratovanja, uz naglasak na kontinuitet narativa od ratnog razdoblja do danas. Rad polazi i od normativno-političkog okvira Republike Hrvatske, osobito Deklaracije o Domovinskom ratu iz 2000. godine, kojom je utvrđen njegov pravedan, legitiman, obrambeni i osloboditeljski karakter. Unatoč tomu, prisutni su pokušaji njegove kriminalizacije i reinterpretacije.

Polazi se od teze da se kroz djelovanje različitih aktera – međunarodnih pravosudnih institucija (osobito prakse Haškog suda), dijelova civilnog sektora, medija, obrazovnog sustava te kulturne produkcije, uspostavljaju interpretativni obrasci koji slijede logiku propale jugoslavenske paradigme te u određenim elementima konvergiraju s političkim interesima Srbije i konceptom tzv. „srpskog sveta“. Poseban naglasak stavlja se na diskurzivne strategije, poput relativizacije agresije, izjednačavanja odgovornosti i reinterpretacije karaktera rata, pri čemu su takvi narativi prisutni i u nekim udžbenicima povijesti u hrvatskim školama.

Posebno se ističe uloga nekih medija u Hrvatskoj, čije je vlasništvo netransparentno ili povezano s vanjskim interesima, što utječe na dezinformiranje i obmanjivanje javnog mnijenja.

Rad razmatra i dimenziju prikrivenog djelovanja kroz aktivnosti obavještajnih i parainstitucionalnih struktura u informacijskom prostoru, tzv. jugosferi, radi manipulativnog oblikovanja percepcije Domovinskog rata.

U radu je riječ o višerazinskom procesu u kojem se preklapaju politički, pravni, kulturni i sigurnosni aspekti ključni za razumijevanje suvremenog identiteta i sigurnosnog položaja Republike Hrvatske u sve kompleksnijem geopolitičkom i sigurnosnom okruženju.

Ključne riječi: Domovinski rat, informacijsko ratovanje, narativi o Domovinskom ratu, dezinformiranje, manipuliranje javnošću

NARRATIVES OF THE CROATIAN HOMELAND WAR: ATTEMPTS AT CRIMINALIZATION AND REINTERPRETATION

This paper analyses the concept of the so-called Yugo sphere as a geostrategic project promoted by certain political, para political, media, intellectual, and social groups in Croatia and abroad, with the aim of reintegrating the space of the former Yugoslavia, with particular attention given to the shaping of narratives about the Croatian Homeland War. The paper is based on the thesis that, through the actions of various actors – international judicial institutions (particularly the practice of the ICTY), segments of civil society, media, the educational system, and cultural production – interpretative patterns are established that follow the logic of the failed Yugoslav paradigm and, in certain elements, converge with the political interests of Serbia and the concept of the so-called “Serbian World.” Special emphasis is placed on discursive strategies such as the relativisation of aggression, the equalization of responsibility, and the reinterpretation of the character of the war, with such narratives in some cases also present in history textbooks used in Croatian schools.

Particular attention is given to the role of the media in Croatia, whose ownership is in certain cases non-transparent or linked to external interests, which may influence the shaping of public discourse. In this sense, the media sphere becomes an important dimension of information activity.

The paper also examines the dimension of covert actions, including possible activities of intelligence and para-institutional structures operating in the information sphere with the aim of shaping long-term

perceptions of the Croatian War of Independence. In this context, the Yugo sphere is understood as a framework for information activity and hybrid influence.

The analysis is based on an interdisciplinary approach combining historical methodology, discourse analysis, and concepts from security studies and information warfare, with an emphasis on the continuity of narratives from the wartime period to the present. The paper also draws on the normative-political framework of the Republic of Croatia, particularly the 2000 Declaration on the Homeland War, which established its just, legitimate, defensive, and liberating character. Nevertheless, attempts at its criminalization and reinterpretation persist.

In conclusion, the paper demonstrates that this is a multi-level process in which political, legal, cultural, and security aspects intersect, and its outcome is crucial for understanding the contemporary identity and security position of the Republic of Croatia in an increasingly complex geopolitical and security environment.

Keywords: Homeland War, information warfare, narratives about the Homeland War, disinformation, manipulation of the public

Mladenko Domazet, Ana Pirić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

USMENE PREDAJE KOD SUDIONIKA DOMOVINSKOG RATA (METODE I POSTUPCI)

Rad analizira metodologiju usmene povijesti i predaja kao ključnih alata za rekonstrukciju ratnog puta 3. imotske bojne u Domovinskom ratu. Središnji istraživački instrument rada dubinski je polustrukturirani intervju s pripadnicima 3. imotske bojne, čija osobna sjećanja služe kao dragocjeni „živi izvori“, koji nadopunjuju službenu dokumentaciju. Autori problematiziraju složeni proces pretvaranja subjektivnih iskustava u znanstvenu građu susrećući se s metodološkim poteškoćama, poput selektivnosti pamćenja, emocionalne pristranosti i utjecaja naknadnih narativa na sjećanje. Sustavnom primjenom znanstvenih metoda, poput indukcije, dedukcije i sinteze te dokazivanja i opovrgavanja, rad nadvladava te prepreke stvarajući autentičnu, znanstveno objektiviziranu i ljudsku sliku ratnih događaja.

Ključne riječi: Domovinski rat, 3. imotska bojna, narativi hrvatskih branitelja, rekonstrukcija ratnih puteva 3. imotske bojne

ORAL TRADITIONS AMONG PARTICIPANTS OF THE HOMELAND WAR (METHODS AND PROCEDURES)

This paper provides a detailed analysis of the methodology of oral history and traditions as indispensable tools for a comprehensive reconstruction of the wartime path of the 3rd Imotski Battalion in the Homeland War. The central research instrument is the in-depth semi-structured interview with direct participants and veterans, whose personal memories serve as invaluable “living sources” that fill gaps in official documentation. The authors critically analyze the complex process of transforming subjective experiences into relevant scientific data, while encountering numerous methodological challenges such as selectivity of memory, emotional bias, and the strong influence of subsequent narratives on recollection. Through the systematic application of scientific methods such as induction, deduction, and synthesis, as well as procedures of proof and refutation, the paper successfully overcomes these obstacles. This achieves the final objective of the research: the creation of an authentic, scientifically objectified, yet deeply human perspective on wartime events and operations.

Keywords: Homeland War, 3rd Imotski Battalion, narratives of the Croatian defenders, reconstruction of the wartime paths of the 3rd Imotski Battalion

Stjepan Domjančić

Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman”

Ana Marija Jasak

Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman”

PERCEPCIJA PRIJETNJE I DRUŠTVENI SUKOBI – HRVATSKA 30 GODINA POSLIJE DOMOVINSKOG RATA

Domovinski rat započeo je (i odvijao se) u okolnostima globalnog geopolitičkog preslagivanja i društvene rekonstrukcije. Bilo je to razdoblje kad je zapad pod dojmom pada Berlinskog zida i raspada Sovjetskog Saveza, kao glavnog geopolitičkog rivala, optimistično gledao rađanje nove ere. Devedesetih godina 20. stoljeća započinje razdoblje u kojem na globalnom planu dominira pristup međunarodnoj sigurnosti utemeljen u liberalnoj teoriji međunarodnih odnosa. Cilj je rada istražiti korelaciju između percepcije egzistencijalne prijetnje i unutarnjih društvenih sukoba u Hrvatskoj u doba Domovinskog rata i danas.

Hrvatska u vrijeme Domovinskog rata nije bila dio zapadnog mainstreama u razumijevanju fenomena sigurnosti i pristupa međunarodnoj sigurnosti. Dok je na zapadu dominirao pristup temeljen na Fukuyaminim tezama o kraju povijesti i trijumfu liberalne demokracije, Hrvatska se suočavala s najbrutalnijim ratom na europskom kontinentu od kraja 2. svjetskog rata. Upravo se Domovinski rat, odnosno ostali ratovi na području bivše Jugoslavije devedesetih godina 20. stoljeća, uzimao kao glavni dokaz da Fukuyama nije u pravu; da je vidljivo kako se svijet ne kreće prema liberalnoj demokraciji, prema racionalnim ciljevima, već je riječ o prizivanju zlokobnih ideja krvi i tla, o iracionalnom nacionalizmu i etnički motiviranom nasilju.

Trideset pet godina kasnije Hrvatska je poprište sukoba ideoloških narativa, suprotstavljenih koncepcija sigurnosti, međunarodnih odnosa, društvenih vrijednosti zajedno s državama ostalog zapadnog svijeta.

Dok je zapadni mainstream u pristupu sigurnosti devedesetih bio oslikan optimističnim tonovima, a Hrvatska realnost od toga

grubo odstupala te bila tretirana tek kao nesretni izuzetak, danas je Hrvatska dijelom mainstreama koji na sigurnost gleda iz bitno pesimističnije perspektive. Ako se Hrvatska u pristupu sigurnosti danas vratila na postavke realizma iz devedesetih, djelovanje Hrvatske i drugih međunarodnih zapadnih aktera nimalo ne baštini onaj entuzijazam prisutan prije 35 godina.

Kako se od sredine devedesetih godina razina egzistencijalne prijetnje, odnosno percepcije te prijetnje, u hrvatskome društvu smanjivala, tako su društveni sukobi temeljeni na različitim svjetonazorskim pitanjima i vrijednosnim opredjeljenjima postajali sve prisutniji. Iako danas percepcija o egzistencijalnoj prijetnji globalno postaje sve izraženija, u Hrvatskoj dnevno-politički konflikti i svjetonazorska polarizacija dominiraju javnim prostorom.

Ključne riječi: liberalizam kao društvena prijetnja; sukobi nakon Domovinskog rata; svjetonazorske i vrijednosne polarizacije; društveni konflikti

THREAT PERCEPTION AND SOCIAL CONFLICTS – CROATIA 30 YEARS AFTER THE HOMELAND WAR

The Homeland War began (and took place) in the context of global geopolitical realignment and social reconstruction. It was a period when the West, under the impression of the fall of the Berlin Wall and the collapse of the Soviet Union, as its main geopolitical rival, optimistically viewed the birth of a new era. The 1990s marked the beginning of a period in which the approach to international security based on the liberal theory of international relations dominated the global scene.

The aim of the paper is to investigate the correlation between the perception of existential threat and internal social conflicts in Croatia during the Homeland War and today.

At the time of the Homeland War, Croatia was not part of the Western mainstream, in understanding the phenomenon of security and the approach to international security. While the West was dominated by an approach based on Fukuyama's theses about the end of history and the triumph of liberal democracy, Croatia was facing the most brutal war on the European continent since the end of World War II. It was the Homeland War, or rather, other wars in the territory of the former Yugoslavia in the 1990s, that were taken as the main proof

that Fukuyama was wrong; that it is evident that the world is not moving towards liberal democracy, towards rational goals, but rather towards the invocation of sinister ideas of blood and soil, irrational nationalism and ethnically motivated violence.

Thirty-five years later, Croatia is the scene, together with the countries of the rest of the Western world, of a clash of ideological narratives, opposing concepts of security, international relations, social values, etc.

While the Western mainstream approach to security in the 1990s was painted in optimistic tones, and the Croatian reality deviated sharply from this and was treated only as an unfortunate exception, today Croatia is part of the mainstream that views security from a significantly more pessimistic perspective. If Croatia has returned to the realism of the 1990s in its approach to security, the actions of both Croatia and other international Western actors do not at all inherit the enthusiasm present 35 years ago.

As the level of existential threat, or rather the perception of that threat, in Croatian society has decreased since the mid-1990s, social conflicts based on different worldviews and value orientations have become increasingly fierce. Although today the perception of existential threat is becoming increasingly pronounced globally, in Croatia daily political conflicts and worldview polarization are absolutely dominant.

The aim of the paper is to investigate the correlation between the perception of existential threat and internal social conflicts in Croatia during the Homeland War and today.

Key words: liberalism as a social threat; conflicts after the Homeland War; worldview and value polarisations; social conflicts.

Matej Gabrilo

Muzej Domovinskog rata u Splitu

MUZEJ DOMOVINSKOG RATA U SPLITU KAO PROSTOR KOLEKTIVNOG PAMĆENJA I INTERPRETACIJE BAŠTINE DOMOVINSKOG RATA

Cilj je rada analizirati ulogu Muzeja Domovinskog rata u Splitu u očuvanju i prezentaciji baštine Domovinskog rata te u oblikovanju kolektivnog pamćenja suvremenog hrvatskog društva. Posebna pozornost posvećena je procesu prikupljanja muzejske građe, oblikovanju izložbenih koncepata te načinima interpretacije ratnih događaja kroz stalne i povremene izložbe.

Rad se temelji na analizi muzeološke prakse, dostupne literature o kulturi sjećanja te na uvidu u razvoj i djelovanje Muzeja Domovinskog rata u Splitu. U tom kontekstu razmatra se i šira društvena uloga muzeja kao institucije koja pridonosi očuvanju povijesne baštine, razumijevanju Domovinskog rata i prenošenju povijesnih iskustava novim i budućim generacijama.

Ključne riječi: kultura sjećanja, materijalna baština Domovinskog rata, izložbe kao sredstvo osvještavanja o Domovinskom ratu, muzeji kao čimbenici obrazovanja, Muzej Domovinskog rata u Splitu

THE HOMELAND WAR MUSEUM IN SPLIT AS A SPACE OF COLLECTIVE MEMORY AND THE INTERPRETATION OF HOMELAND WAR HERITAGE

The aim of this paper is to analyse the role of the Homeland War Museum in Split in the preservation and presentation of the heritage of the Homeland War, as well as in shaping the collective memory of contemporary Croatian society. Special attention is devoted to the process of collecting museum material, the development of exhibition concepts, and the ways in which wartime events are interpreted through permanent and temporary exhibitions.

The paper is based on an analysis of museum practice, available literature on the culture of remembrance, and insight into the development and activities of the Homeland War Museum in Split. In this context, the broader social role of museums is also considered as institutions that contribute to the preservation of historical heritage, the understanding of the Homeland War, and the transmission of historical experiences to new and future generations.

Keywords: culture of remembrance, material heritage of the Homeland War, exhibitions as a means of raising awareness about the Homeland War, museums as factors of education, Homeland War Museum in Split

Ines Grossi

Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“

KOGNITIVNA DOMENA KAO ODLUČUJUĆI PROSTOR SUVREMENOG SUKOBA: GENERACIJSKE RAZLIKE U OBRAMBENOJ SVIJESTI

Suvremeni sigurnosni izazovi više nisu ograničeni isključivo na fizički prostor, već se sve intenzivnije odvijaju u kognitivnoj domeni – prostoru percepcije, interpretacije i donošenja odluka. Informacijski i komunikacijski utjecaji usmjereni su na oblikovanje stavova, narušavanje povjerenja u institucije te poticanje društvene polarizacije. U takvom sigurnosnom okruženju obrambena svijest nadilazi okvire isključivo vojne perspektive te se sve češće promatra kao društveni i kognitivni fenomen.

Cilj istraživanja jest analizirati kognitivnu domenu kao jedan od ključnih prostora suvremenih sukoba te ispitati generacijske razlike u razini obrambene svijesti u Republici Hrvatskoj. Posebna se pozornost usmjerava na informacijske navike pojedinaca, otpornost na manipulativne sadržaje, percepciju sigurnosnih prijetnji te povjerenje u institucije i izvore informiranja.

Empirijski dio istraživanja temelji se na anketnom upitniku kojim se prikupljaju podatci relevantni za analizu istraživačkog problema. Rezultati pokazuju na različita međugeneracijska gledišta kroz analizu odnosa između informacijske otpornosti, povjerenja u institucije i razine obrambene svijesti. Očekivani doprinos rada očituje se u teorijskom razmatranju kognitivne domene kao ključnog prostora suvremenih sukoba, ali i u empirijskom uvidu u razinu društvene otpornosti u hrvatskom sigurnosnom i društvenom kontekstu.

Ključne riječi: kognitivna domena, informacijska otpornost, percepcija građana o sigurnosnim prijetnjama, hibridne prijetnje, dezinformacije

THE COGNITIVE DOMAIN AS A DECISIVE SPACE OF CONTEMPORARY CONFLICT: GENERATIONAL DIFFERENCES IN DEFENCE AWARENESS

Contemporary security challenges are no longer limited exclusively to the physical space; instead, they increasingly unfold within the cognitive domain – the space of perception, interpretation, and decision-making. Informational and communicative influences are directed toward shaping attitudes, undermining trust in institutions, and fostering social polarization. In such a security environment, defence awareness extends beyond an exclusively military perspective and is increasingly understood as a social and cognitive phenomenon.

The aim of this research is to analyse the cognitive domain as one of the key arenas of contemporary conflict and to examine generational differences in the level of defence awareness in the Republic of Croatia. Particular attention is given to individuals' information habits, resilience to manipulative content, perceptions of security threats, and trust in institutions and sources of information.

The empirical part of the research is based on a survey questionnaire used to collect data relevant to the analysis of the research problem. The obtained results will enable the identification of generational differences and the analysis of the relationship between informational resilience, trust in institutions, and the level of defence awareness.

The expected contribution of the study lies in the theoretical consideration of the cognitive domain as a key arena of contemporary conflicts, as well as in providing empirical insight into the level of societal resilience within the Croatian security and social context.

Keywords: cognitive domain, information resilience, citizens' perception of security threats, hybrid threats, disinformation

Jadranka Herceg, Mia Modrić, Mladen Viher
Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“

KVANTIFICIRANJE PROPADANJA ISTINE: POKAZATELJI ISKRIVLJENIH NARATIVA O DOMOVINSKOM RATU I PERCEPCIJA MLAĐE GENERACIJE

Ovaj rad ispituje fenomen propadanja istine povezan s Domovinskim ratom u Republici Hrvatskoj unutar suvremenog medijskog okruženja, koje karakterizira brzo širenje dezinformacija i fragmentiranih narativa. Cilj je kvantitativno analizirati neslaganja između medijskog i online sadržaja te povijesno provjerenih izvora, kao i identificirati glavne aktere odgovorne za iskrivljena tumačenja. Poseban naglasak stavlja se na percepciju mlađih generacija, čije razumijevanje rata sve više oblikuju društveni mediji i algoritamski filtrirani sadržaji. Rad predlaže razvoj pokazatelja propadanja istine kao mjerljive metrike stupnja u kojem javni diskurs odstupa od povijesnih činjenica. Ovaj pristup omogućuje kvantitativnu procjenu rastuće erozije povjerenja u tradicionalne izvore, jačanje postkulture istine i pruža objektivni temelj za isticanje potrebe za sustavnim pristupom obrazovanju, medijskoj pismenosti i očuvanju povijesne istine o Domovinskom ratu u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: Domovinski rat, propadanje istine, kvantitativni pokazatelj

QUANTIFYING THE DECAY OF TRUTH: INDICATORS OF DISTORTED NARRATIVES ABOUT THE HOMELAND WAR AND THE PERCEPTION OF THE YOUNGER GENERATION

This paper examines the phenomenon of truth decay related to the Croatian Homeland War within a contemporary media environment characterized by the rapid spread of disinformation and fragmented narratives. The objective is to quantitatively analyse discrepancies between media and online content and historically verified sources, as well as to identify the principal actors responsible for distorted interpretations. Special emphasis is placed on the perceptions of younger generations, whose understanding of the war is increasingly shaped by social media and algorithmically filtered content. The paper proposes the development of a truth decay indicator as a measurable metric of the degree to which public discourse diverges from historical facts. This approach enables a quantitative assessment of the growing erosion of trust in traditional sources, the strengthening of post-truth culture, and provides an objective basis for highlighting the need for a systematic approach to education, media literacy, and the preservation of historical truth about the Croatian Homeland War.

Keywords: Croatian Homeland War, truth decay, quantitative indicator

Aleksandar Jakir

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

PRVI REZULTATI I METODOLOŠKI IZAZOVI PROJEKTA *Iz rata u mir: hrvatski branitelji u tranziciji – CRO VETERANS*

Hrvatska je jedna od rijetkih zemalja u Europi koja se morala suočiti s izazovima i poteškoćama procesa tranzicije i prilagodbe veterana s ratnog u mirnodopske uvjete na samom kraju 20. stoljeća, i to usporedno s velikim ljudskim gubitcima i materijalnom štetom. Problematika branitelja u tranziciji nedovoljno je istražena, naročito u kontekstu društvene povijesti kao znanstvene discipline koja istražuje društvene i kulturne aspekte povijesnih razdoblja i promjena. Tema izlaganja jest predstavljanje prvih rezultata projekta *Iz rata u mir: hrvatski branitelji u tranziciji – CRO VETERANS*, koji za cilj ima istražiti prilagodbe veterana mirnodopskim uvjetima. Istraživanje je provedeno metodom intervjuiranja s braniteljima iz Imotske krajine, skupini unutar suvremenog hrvatskog društva koja je u Domovinskom ratu omogućila obnovu samostalne i suverene hrvatske države te obranu njezine teritorijalne cjelovitosti. Istraživanje je usmjereno na određene aspekte prelaska branitelja iz rata u mir, proces njihove prilagodbe u kompleksnom razdoblju nakon završetka rata, načine na koji su oblikovali svoj identitet i nastojali očuvati sjećanje na Domovinski rat. Riječ je o društveno-kulturnoj memoriji koja se među ostalim odnosi na konstrukciju i diseminaciju sjećanja veterana.

Posebnost teškoća i problema s kojima su se hrvatski branitelji suočili u poslijeratnom razdoblju proizlaze iz znatno promijenjenih političkih, gospodarskih i društvenih okolnosti u odnosu prema prijeratnom razdoblju.

Ključne riječi: hrvatski branitelji, historiografija, hrvatski branitelji u društvenoj tranziciji, projekt CRO VETERANS, prilagodba branitelja mirnodopskim uvjetima

FIRST RESULTS AND METHODOLOGICAL CHALLENGES OF THE PROJECT *From War to Peace: Croatian Veterans in Transition* – CRO VETERANS

Croatia is one of the few countries in Europe that had to face the challenges and difficulties of the process of transition and adaptation of veterans from war to peacetime conditions at the very end of the 20th century, in parallel with great human losses and material damage. The topic of the presentation will be the presentation of the first results and methodological challenges of the project *From War to Peace: Croatian Veterans in Transition*. CRO VETERANS, which aims to research the adaptation of veterans to peacetime conditions. In my presentation, I will also give special attention to first insights we reached through interviews with veterans from the Imotska Krajina region. The topic of veterans in transition in general seems to be insufficiently researched in Croatian historiography, especially in the context of social history as a scientific discipline that investigates the social and cultural aspects of historical periods and changes. The project seeks to present certain aspects of the transition of veterans from war to peace, the process of their adaptation in an extremely complex period after the end of the war through the ways in which they shaped their identity and sought to preserve the memory of the Homeland War. It is, therefore, a socio-cultural memory that, among other things, refers to the construction and dissemination of veterans' memories. This is an important group within contemporary Croatian society that made possible the restoration of an independent and sovereign Croatian state and the defence of its territorial integrity during the Homeland War. The specific nature of the difficulties and problems that Croatian defenders faced in the post-war period stem from significantly changed political, economic and social circumstances compared to the pre-war period. The complexity of the factors that influenced the shaping of the post-war reality in Croatia, both among the defenders and the rest of the population, further indicates the need for a joint approach of different scientific disciplines and different methodological procedures.

Keywords: Croatian veterans, historiography, Croatian veterans in social transition, CRO VETERANS project, adaptation of veterans to peacetime conditions

Varina Jurica Turk

Muzej Domovinskog rata Dubrovnik

„LJUBAV ZNA ŠTO JOJ JE ČINITI” IMOĆANI U OBRANI I OSLOBAĐANJU HRVATSKOGA JUGA 1991.-1995.

„Ljubav zna što joj je činiti – Imoćani u obrani i oslobađanju hrvatskog juga 1991. – 1995.“ naziv je izložbe muzeja Domovinskog rata Dubrovnik realizirane 2012. godine u tvrđavi Imperijal na Srđu.

Autori izložbe su kustosi Varina Jurica Turk i Mišo Đuraš, a izložba je ostvarena u suradnji s UHD-om 3. bojne 4. brigade ZNG-a Imotski sokolovi, UHBDR-om 115. imotske brigade HV-a, HVIDR-om Imotski, Udrugom roditelja poginulih branitelja Domovinskog rata Imotski, Udrugom roditelja poginulih branitelja Domovinskog rata Dubrovnik i Zavičajnim klubom Imoćana u Dubrovniku.

Tijekom dvogodišnje suradnje Muzej je prikupljenom građom, koju su darovali hrvatski branitelji imotskih korijena, znatno obogatio svoje zbirke, a njezinom obradom došao do niza novih spoznaja i dosad neutvrđenih povijesnih činjenica, koje su prezentirane na izložbi i u katalogu koji je prati. Tako je, osim već poznatog junaštva legendarne 3. imotske bojne 4. brigade ZNG-a i njezine odlučujuće uloge u konačnoj deblokadi Grada, šire obrađeno sudjelovanje imotske 115. brigade HV-a u obrani i oslobađanju juga Hrvatske.

Izložba nosi naziv „Ljubav zna što joj je činiti“ po istoimenoj pjesmi Marija Nardelija. Ta je pjesma bila misao vodilja i pri otkrivanju spomenika u Trstenom 1997. godine, koji je podignut u spomen na trideset šestoricu poginulih sinova Imotske krajine u Domovinskom ratu na širem dubrovačkom području od 1991. do 1995. godine. Sve je to realizirano zalaganjem Zavičajnog kluba Imoćana u Dubrovniku i mještana Trstenog.

Tijekom Domovinskog rata od 1991. do 1995. godine u borbama za slobodu dubrovačkoga kraja sudjeluju branitelji iz cijele Hrvatske. Poseban doprinos, vođeni vjekovnim vezama dubrovačkoga i imotskog kraja, dali su i sinovi Imotske krajine.

U bitkama na Južnom bojištu sudjelovalo je preko 5000 Imočana, poginulo ih je 36, a ranjeno preko stotinu.

Ključne riječi: Imotski, Dubrovnik, Domovinski rat

“LOVE KNOWS WHAT TO DO “ THE PEOPLE OF IMOTSKI IN THE DEFENCE AND LIBERATION OF SOUTHERN CROATIA, 1991–1995

“Love Knows What To Do – The People of Imotski in the Defence and Liberation of Southern Croatia, 1991–1995” is the title of an exhibition by the Homeland War Museum Dubrovnik, realized in 2012 at Fort Imperial on Mount Srđ.

The authors of the exhibition are curators Varina Jurica Turk and Mišo Đuraš. The exhibition was developed in cooperation with the Association of Veterans of the 3rd Battalion of the 4th Guards Brigade of the Croatian National Guard – “Imotski sokolovi (Falcons),” the Association of Veterans of the 115th Imotski Brigade of the Croatian Army, the Croatian War Veterans with Disabilities Association (Imotski branch), the Association of Parents of Fallen Homeland War Veterans (Imotski), the Association of Parents of Fallen Homeland War Veterans (Dubrovnik), and the Homeland Club of Imotski Natives in Dubrovnik.

During two years of collaboration, the Museum significantly enriched its collections with materials donated by Croatian veterans of Imotski origin. Through their processing, a number of new insights and previously unestablished historical facts were identified and presented in the exhibition and its accompanying catalogue. In addition to the well-known heroism of the legendary 3rd Imotski Battalion of the 4th Guards Brigade and its decisive role in the final lifting of the siege of Dubrovnik, the exhibition provides a broader account of the participation of the 115th Imotski Brigade of the Croatian Army in the defence and liberation of southern Croatia.

The exhibition bears the title “Love Knows What To Do”, inspired by the same-named poem by Mario Nardelli. The poem also served as the guiding idea during the unveiling of a memorial at Trsteno in

1997, erected in honour of thirty-six fallen sons of the Imotski region who lost their lives in the Homeland War in the wider Dubrovnik area between 1991 and 1995. The memorial was realized through the efforts of the Homeland Club of Imotski Natives in Dubrovnik and the residents of Trsteno.

During the Homeland War (1991–1995), defenders from all parts of Croatia took part in the battles for the liberation of the Dubrovnik region. A particularly significant contribution, shaped by centuries-old ties between the Dubrovnik and Imotski regions, was made by the sons of the Imotski area. Of more than 5,000 men from Imotski who participated in combat operations on the Southern Front, 36 were killed and more than one hundred were wounded.

Keywords: Imotski, Dubrovnik, Homeland War

Maksim Kamenjeckij

Institut za međunarodne odnose Kijevskog nacionalnog sveučilišta Taras Shevchenko

DRUŠTVENE MREŽE U UKRAJINSKIM BORBENIM OPERACIJAMA PROTIV RUSKE AGRESIJE

Društvene mreže sastavni su dio mrežno-centričnog ratovanja, što dokazuje ukrajinsko iskustvo rata 2022. – 2026. One omogućuju tehnički slabijoj strani da neutralizira neprijateljsku prednost zbog brzine prijenosa podataka, horizontalnih veza i globalne empatije. U modernom ratovanju, onaj tko kontrolira narativ na pametnom telefonu često stječe prednost na bojnopolju. U ovom izlaganju eksplicirat će se specifičnosti mrežno-centričnog oblika ratovanja s pozitivnim i negativnim posljedicama za Ukrajinu u četverogodišnjem razdoblju.

Ključne riječi: narativno ratovanje, strateške komunikacije, mrežno-centrično ratovanje, društveni mediji

SOCIAL NETWORKS IN UKRAINIAN COMBAT OPERATIONS AGAINST RUSSIAN AGGRESSION

Ukrainian experience of war 2022-2026 proves: social networks are an integral part of network-centric warfare. They allow the technically weaker side to neutralize the enemy's advantage due to data transfer speed, horizontal connections and global empathy. In modern warfare, whoever controls the narrative on a smartphone often gains the upper hand on the battlefield. This presentation will explicate the specific features of a network-centric form of warfare with positive and negative consequences for Ukraine over a four-year period.

Ključne riječi: Narrative warfare, strategic communications, intelligence work, social media

Marinko Lozančić, Slaven Zdilar

Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman”

IMOTSKA KRAJINA U OBRANI JUŽNE HRVATSKE OD SRBIJANSKE AGRESIJE

Srbijanska agresija na Republiku Hrvatsku imala je jasan geostrateški cilj – osvojiti njezin istočni i južni dio, odcijepiti ga od Republike Hrvatske i izvršiti teritorijalnu amputaciju Republike Hrvatske. U različitim inačicama srbijanskog imperijalnog posezanja, krajnji jug Hrvatske i hrvatsko Podunavlje te njihova vojno-geografska bosansko-neretvanska spojnica (koridor V. c), ishodište razvoja i opstanka Bosne i Hercegovine, imali su primarno značenje. U tom kontekstu Vukovarska bitka i obrana hrvatskog Podunavlja te obrana i oslobađanje krajnjeg juga Hrvatske predstavljali su slom srbijanske agresije na prostoru Hrvatske te proces osamostaljenja Bosne i Hercegovine.

Plan osvajanja hrvatske obale, poglavito južne Hrvatske, agresor je u velikoj mjeri temeljio na vojno-geografskom obliku uskog obalnog pojasa koji se sužava prema krajnjem jugu. Težištem obrane u dolini Neretve te oslobađanjem dubrovačkog gravitacijskog područja zaustavljeno je ofenzivno djelovanje srbijanskih vojnih snaga prema prostoru srednje Dalmacije (Imotski – Split) te slomljen još jedan povijesni pokušaj operativne provedbe velikosrpske ideje. Poseban doprinos obrani južne Hrvatske dala je Imotska krajina, osobito branitelji 3. bojne 4. gardijske brigade, 115. imotske brigade i policijske snage, ali i mnogi dragovoljci s područja Imotske krajine u drugim hrvatskim postrojbama. Njihovo sudjelovanje u vojnim operacijama od dubrovačkog područja, doline Neretve, te šibenskog i zadarskog zaleđa jedan je od najučinkovitijih doprinosa konačnoj vojnoj pobjedi i slomu velikosrpskog projekta.

Osamostaljenje Republike Hrvatske temeljeno na ratnoj pobjedi otvorilo je novo razdoblje hrvatske povijesti te prigodu narastanja njezine nacionalne snage (moći). Geografski smještaj i geostrateški položaj na jadranskom pročelju otvorenom prema gravitacijskoj prostorno-funkcionalnoj zoni Podunavlja, odnosno srednjoeuropskom prostoru, jamac su njezinog povoljnog tranzitnog

položaja kao temelja nacionalne perspektive. Hrvatska je stekla svoju samostalnost, ali stoljetna velikosrpska ideja ostala je stalna potencijalna sigurnosna prijetnja koja se prilagođava novim geopolitičkim okolnostima tražeći nove prigode realizacije srbijanskih imperijalnih ciljeva. Mogućnost njezinog potencijalnog vezivanja za interese globalnih i regionalnih aktera, koji povijesno imaju slične imperijalne težnje, posebno prema prostoru istočne jadranske obale, zahtijeva stalnu obrambeno-sigurnosnu nacionalnu spremnost. Dobrosusjedski odnosi s Bosnom i Hercegovinom, poglavito u funkciji opstanka Hrvata, stalna je i temeljna zapreka mirnodopske i vojne operacionalizacije velikosrpskog projekta.

Ključne riječi: Imotska krajina u Domovinskom ratu, obrana južne Hrvatske, srbijanska agresija, nacionalna moć

IMOTSKA KRAJINA IN THE DEFENCE OF SOUTHERN CROATIA FROM SERBIAN AGGRESSION

The geostrategic objective of the Serbian aggression against the Republic of Croatia during the Croatian War of Independence was to sever key strategic routes and to occupy the eastern and southern parts of Croatian territory. This would have prevented the effective coordination of Croatian forces, enabled control over southern Croatia, and created favourable conditions for aggression against Bosnia and Herzegovina. In various forms of Serbian imperial ambitions, the far south of Croatia and the Croatian Danube region were consistently in focus, while, in strategic terms, primary importance was given to the Bosnian–Neretva corridor (Corridor Vc), understood as the backbone of the development and survival of Bosnia and Herzegovina. In this context, the Battle of Vukovar, along with defence of the Croatian Danube region and the defence and liberation of southern Croatia, represented the collapse of Serbian aggression in Croatia and, partially, contributed to the process of independence of Bosnia and Herzegovina.

The plan to conquer the Croatian coast, particularly southern Croatia, was largely based on the military-geographical characteristics of a narrow coastal belt that further narrows toward the far south. By

concentrating defensive efforts in the Neretva Valley and through the liberation of the Dubrovnik gravitational area, the offensive operations of Serbian forces toward central Dalmatia (Imotski–Split) were halted, thereby thwarting yet another historical attempt to operationalize the Greater Serbian concept.

A significant contribution to the defence of southern Croatia was made by forces from the Imotska Krajina region, particularly members of the 3rd Battalion of the 4th Guards Brigade, the 115th Imotski Brigade, police forces, and numerous volunteers from the Imotski area serving in other Croatian units. Their participation in military operations across the Dubrovnik region, the Neretva Valley, and the hinterlands of Šibenik and Zadar constitutes a strategic contribution to the final military victory and the collapse of the Greater Serbian project.

The independence of the Republic of Croatia, founded on wartime victory, opened a new chapter in Croatian history and created an opportunity for the growth of its national power. The aim of this presentation is to highlight the importance of Croatia's geographical location and geostrategic position on the Adriatic front, open toward the gravitational spatial-functional zone of the Danube region, i.e., the Central European area, as well as to emphasize Croatia's role and transport position in connecting Central, Southern, and South-eastern Europe as a foundation of its national perspective. Although Croatia achieved independence, the long-standing Greater Serbian idea remains a persistent potential security threat, adapting to new geopolitical circumstances and seeking new opportunities to realize Serbian imperial objectives. The possibility of its alignment with the interests of global and regional actors that have historically pursued similar imperial ambitions, particularly toward the eastern Adriatic coast, necessitates continuous national defence and security preparedness. Good neighbourly relations with Bosnia and Herzegovina, especially in the context of the survival of Croats there, represent a constant and fundamental obstacle to the peacetime and military operationalization of the Greater Serbian project.

Keywords: Imotska Krajina in the Homeland War, defence of Southern Croatia, Serbian aggression, national power

Petar Lozo, Mladen Smoljanović

Poliklinika Lozo, Zadar

TRANSGENERACIJSKI GENETSKI PRIJENOS RATNE TRAUME NA BIOLOŠKE SLJEDNIKE: ANALIZA EPIDEMIOLOŠKIH POKAZATELJA U POPULACIJI IMOTSKE KRAJINE

U razvoju suvremenoga koncepta „sveobuhvatne sigurnosti”, moderan, otporan i učinkovit zdravstveni sustav postaje jedan od temeljnih stupova nacionalne stabilnosti. U Republici Hrvatskoj to nalaže žurnu promjenu prema proaktivnom i provjerenom teorijskom i praktičnom pristupu. Ključan indikator za preventivno djelovanje znanstveni su dokazi o epigenetskom prijenosu traume, koji se ne zaustavlja na izravnim sudionicima, već ostavlja biološki trag na potomcima (do trećega naraštaja). Imotska krajina jedinstven je model „prirodnoga laboratorija” jer izolira čimbenik ekstremnoga ratnoga stresa od izravnoga ratnoga razaranja matičnoga područja.

U ovom radu cilj je istražiti odnos između visokoga intenziteta ratnoga opterećenja branitelja i zdravstvenoga stanja njihovih bioloških sljednika s posebnim naglaskom na kardiovaskularne bolesti, maligne neoplazme i psihosomatska oboljenja. Epidemiološkom rekonstrukcijom ratnoga puta (pripadnici policije, 3. imotska bojna 4. gbr, 115. brigada HV-a) obuhvaćeno je 5000 branitelja, 190 ranjenih te 64 poginula iz grada Imotskog, uz više od 200 poginulih podrijetlom iz Imotske krajine koji su sudjelovali u drugim postrojbama. Kao indikatori dugoročnoga biološkoga opterećenja analizirane su dobno standardizirane stope (DSS) smrtnosti u Splitsko-dalmatinskoj županiji u razdoblju od 2005. do 2015. godine.

Rezultati istraživanja ukazuju na značajan nerazmjer između ratnoga napora i zdravstvenih ishoda. Iako grad Imotski u 2015. godini bilježi pad opće stope smrtnosti (DSS 946,83), okolne ruralne općine i specifični klasteri preuranjene smrtnosti ukazuju na transgeneracijski „biološki dug” proizašao iz naslijeđene modifikacije glukokortikoidnih receptora. Visoki intenzitet stresa proživljen na udaljenim bojišnicama snažan je epigenetski okidač.

Razvoj modela za sustavno praćenje drugoga i trećega naraštaja potomaka nužan je za implementaciju proaktivne nacionalne sigurnosti i očuvanje biološkoga potencijala naroda.

Ključne riječi: epigenetika, ratna trauma, Imotska krajina, transgeneracijski prijenos, epidemiologija, sveobuhvatna sigurnost.

TRANSGENERATIONAL GENETIC TRANSMISSION OF WAR TRAUMA TO BIOLOGICAL DESCENDANTS: ANALYSIS OF EPIDEMIOLOGICAL INDICATORS IN THE POPULATION OF THE IMOTSKA KRAJINA REGION

In the context of the modern concept of “comprehensive security”, a resilient and efficient healthcare system has emerged as a cornerstone of national stability. In Croatia, it underscores the urgent need to adopt a proactive, evidence-based approach that integrates both theoretical frameworks and practical interventions. Scientific evidence of the epigenetic transmission of trauma highlights a critical preventive indicator, demonstrating that the effects of trauma extend beyond direct participants, leaving measurable biological imprints on descendants for up to three generations. The Imotska Krajina region offers a unique “natural laboratory” for study, as it isolates the impact of extreme war-related stress from the direct physical destruction of the native area.

This study aimed to examine the relationship between the high intensity of war-related stress experienced by veterans and the health outcomes of their biological descendants, with a particular focus on cardiovascular diseases, malignant neoplasms, and psychosomatic disorders.

An epidemiological reconstruction of the war experience – including police personnel, the 3rd *Imotski* Battalion of the 4th Guards Brigade, and the 115th HV Brigade – as conducted, encompassing 5,000 veterans, 190 wounded, and 64 deceased individuals from the city of Imotski, as well as more than 200 deceased individuals from the Imotska Krajina region who served in other units. Age-standardised mortality rates (ASMRs) in Split-Dalmatia County between 2005 and 2015 were analysed as indicators of long-term biological burden.

The findings of this study reveal a marked mismatch between wartime effort and subsequent health outcomes. While the city of Imotski showed a reduction in overall mortality in 2015 (A SMR 946.83), surrounding rural municipalities and distinct clusters of premature death highlight a transgenerational “biological debt” linked to inherited alterations of glucocorticoid receptors. Exposure to high-intensity stress on distant battlefields serves as a potent epigenetic trigger. Establishing a model for the systematic monitoring of second- and third-generation descendants is crucial for the implementation of proactive national security strategies and the preservation of the population’s biological potential.

Keywords: epigenetics, war trauma, Imotska Krajina, transgenerational transmission, epidemiology, comprehensive security

Borislav Mamut

*Središte za obuku „Rudolf Perešin”,
Hrvatsko ratno zrakoplovstvo*

NASTANAK, ORGANIZACIJA I DJELOVANJE POBUNJENIČKIH SRPSKIH SNAGA TE FORMIRANJE HRVATSKIH ORUŽANIH SNAGA U SJEVERNOJ I SREDNJOJ DALMACIJI 1990. – 1995.

U proljeće 1990. godine u Hrvatskoj se organiziraju prvi višestranački izbori. Od ukupno 351 zastupnika Srpska demokratska stranka osvaja 5 mandata. Na temelju izbornih rezultata 30. svibnja iste godine dolazi do konstituiranja prvog hrvatskog višestranačkog sabora. Na rezultate prvih višestranačkih izbora Jugoslavenska narodna armija (JNA) odgovorila je sredinom svibnja oduzimajući naoružanje iz skladišta hrvatske Teritorijalne obrane (TO), koje stavlja pod svoj nadzor. Već tijekom ljeta iste godine znatan dio stanovništva srpske nacionalnosti u Hrvatskoj pobunio se protiv legalno izabrane hrvatske vlasti. Središte pobune bilo je područje sjeverne Dalmacije s gradovima s većinski stanovništvom srpske nacionalnosti (Knin, Benkovac, Obrovac). Srpsko vodstvo na čelu s Jovanom Raškovićem, prema naputcima vlasti iz Beograda, služilo se različitim insinuacijama i izmišljenim situacijama kako bi napetost između Srba i novoizabrane legalne vlasti u Hrvatskoj bila što veća. Hrvatsko vodstvo pokušava normalizirati stanje na ugroženim područjima te izbjeći otvorene oružane sukobe. Pobunjeni Srbi, ohrabreni sve otvorenijom pomoći JNA, osjećaju nadmoć nad razoružanim Hrvatima. U nemogućnosti vojnog odgovora Hrvatska jača policijske snage te nastoji uspostaviti red nad područjima pod nadzorom pobunjenika. Od proljeća 1991. godine na području Dalmacije dolazi do formiranja prvih vojnih postrojbi. Mjesta s većinskim hrvatskim stanovništvom, koja se nalaze u blizini mjesta pobune, vrlo brzo postaju mjesta otvorenih sukoba. Jugoslavenska narodna armija, pod izgovorom razdvajanja sukobljenih strana, napušta vojarne iz dalmatinskih gradova te zauzima prometna čvorišta i dominantne visove širom Dalmacije i Ravnih kotara.

Temeljem izvornih dokumenata i dostupne literature, autor obrađuje nastanak, organizaciju i djelovanje pobunjeničkih snaga na području sjeverne i srednje Dalmacije te Bukovice i Ravnih kotara.

Ključne riječi: Knin, Benkovac, JNA, milicija, Teritorijalna obrana, pobunjenici

THE FORMATION, ORGANISATION, AND OPERATIONS OF REBEL SERBIAN FORCES AND THE DEVELOPMENT OF THE CROATIAN ARMED FORCES IN NORTHERN AND CENTRAL DALMATIA, 1990–1995

In the spring of 1990, the first multi-party elections were held in Croatia. Out of a total of 351 parliamentary seats, the Serbian Democratic Party won 5 seats. Following the election results of 30 May of the same year, the first multi-party parliament of Croatia was established. In response to the results of the first multi-party elections, the Yugoslav People's Army (JNA) seized in mid-May weapons from the warehouses of the Croatian Territorial Defence (TO), which it placed under its control. During the summer of the same year, a significant part of the Serbian population in Croatia rebelled against the legally elected Croatian government. The centre of the rebellion was the area of northern Dalmatia, particularly the towns with Serb majorities, including Knin, Benkovac, and Obrovac. The Serbian leadership, under the direction of Jovan Rašković and supported by the authorities in Belgrade, employed various provocations and fabricated incidents to exacerbate tensions between the Serbs and the newly elected Croatian government.

The Croatian leadership tried to normalise the situation in the threatened areas and avoid open armed conflict. The rebel Serbs, encouraged by the increasingly overt support of the JNA, felt superior to the disarmed Croats. Unable to respond militarily, Croatia strengthened its police forces and sought to establish order in the rebel-held areas. Beginning in the spring of 1991, the first military units were formed in Dalmatia. Areas with a predominantly Croatian population, located near the centres of rebellion, quickly

became sites of open conflict. Under the pretext of separating the opposing sides, the Yugoslav People's Army (JNA) left its barracks in Dalmatian towns and occupied major transportation hubs and strategically important elevated positions throughout Dalmatia and the Ravni Kotari region.

Using original documents and available literature, the author examines the origins, organisation, and operations of the rebel forces in northern and central Dalmatia, including the areas of Bukovica and Ravni Kotari.

Keywords: Knin, Benkovac, JNA, police force, Territorial Defence, rebels

Marinko Marić
Sveučilište u Dubrovniku

DEMOGRAFSKA OBILJEŽJA IMOTSKE KRAJINE UOČI DOMOVINSKOG RATA: IZMEĐU MIGRACIJE I DRUŠTVENE MOBILIZACIJE

Izlaganje razmatra temeljna demografska obilježja Imotske krajine u razdoblju neposredno prije Domovinskog rata, s posebnim naglaskom na njihov odnos prema mobilizacijskom potencijalu i visokoj razini dragovoljnosti lokalnog stanovništva. Imotska krajina, kao dio Dalmatinske zagore, tijekom druge polovice 20. stoljeća bila je obilježena snažnim migracijskim procesima, napose gospodarskom emigracijom prema zapadnoeuropskim državama, što je dugoročno utjecalo na brojnost, dobnu i spolnu strukturu stanovništva te obrasce obiteljske organizacije. U izlaganju će se analizirati brojnost i prostorni raspored stanovništva, migracijska kretanja te ključne demografske tendencije koje su obilježile ovaj prostor u desetljećima prije Domovinskog rata. Posebna se pozornost posvećuje povezanosti demografske strukture – napose dobnog sastava i migracijskih iskustava – s iznimno visokim udjelom dragovoljaca s područja Imotske krajine u postrojbama Hrvatske vojske i Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske početkom devedesetih godina. Na temelju dostupnih statističkih izvora, službenih popisa stanovništva i relevantne literature izlaganje će pokazati kako su specifične demografske karakteristike ovoga prostora bile ključan strukturni okvir za razumijevanje izražene društvene mobilizacije i spremnosti lokalnoga stanovništva na aktivno sudjelovanje u obrani Republike Hrvatske. Time se demografska analiza afirmira kao važan analitički i interpretativni alat u tumačenju lokalnih doprinosa Domovinskom ratu i širem procesu oblikovanja suvremene hrvatske državnosti.

Ključne riječi: Imotska krajina, demografska struktura, migracije, stanovništvo, dragovoljci, Domovinski rat

DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF THE IMOTSKA KRAJINA REGION ON THE EVE OF THE HOMELAND WAR: BETWEEN MIGRATION AND SOCIAL MOBILIZATION

The presentation examines the basic demographic characteristics of the Imotska Krajina region in the period immediately before the Homeland War, with special emphasis on their relationship to the mobilization potential and the high level of volunteerism of the local population. The Imotska Krajina region, as part of the Dalmatian hinterland, was marked by strong migration processes during the second half of the 20th century, especially economic emigration to Western European countries, which had a long-term impact on the size, age and gender structure of the population, and patterns of family organization. The presentation will analyse the size and spatial distribution of the population, migration movements, and key demographic tendencies that characterized this area in the decades before the Homeland War. Special attention is paid to the connection between the demographic structure – especially the age structure and migration experiences – with the exceptionally high share of volunteers from the Imotska Krajina region in the units of the Croatian Army and the Ministry of the Interior of the Republic of Croatia in the early 1990s. Based on available statistical sources, official censuses and relevant literature, the presentation will show how the specific demographic characteristics of this area represented a key structural framework for understanding the pronounced social mobilization and readiness of the local population to actively participate in the defence of the Republic of Croatia. This affirms demographic analysis as an important analytical and interpretative tool in interpreting local contributions to the Homeland War and the broader process of shaping modern Croatian statehood.

Keywords: Imotska Krajina region, demographic structure, migrations, population, volunteers, Homeland War

Luka Maršić

KBC Sestre Milosrdnice, Zagreb

SAMOODRŽAVAJUĆI REFLEKSNI LUK SLOBODE – ISKAZAN ‘91. U MENTALNOJ ARHITEKTURI U POJMU IMOTSKOGA

Danas, kad umire jedna iluzija uokvirena kroz čudne politike, ekonomije, kulture, nošena postmodernizmom u dekonstrukciji mentalne zbiljnosti odrasle osobe, naglašava se jaka poveznica logike i emocionalnosti. Takvi procesi, stvarajući marketinški obrađeni um koji u svojoj biti postaje neutralni um, brišu običajnu memoriju i samoga pojedinca i cijeloga društva. Ispreparirani marketinški kod, što znači ideološki um, donosi odluke koje ga objektivno dovode u suspektne odnose s realnošću i sa sviješću o pojmu slobode i same istine koja mu se prezentira kroz poluinformacijske naglašeno vizualizirane dinamike. U zadnjih trideset pet godina kroz koncepte površnosti propalih i neprirodnih ideologija djelomično je zaustavljena ta suspektna i ideološki obojena istina, koja je vukla ciljane paralele iz prošlosti „mitološke povijesti“ do ‘91. kroz legalne institucije zadužene za indoktrinaciju i moralne maksime. Danas slobodni mediji, društvene mreže i druge platforme kulturno-političke proizvodnje oblikuju mentalne pozicije pojedinca i društva nudeći perceptivno-manipulativne module krivnje cjelokupnom hrvatskom identitetu. Taj set proizvodnje moći i čuvanja stečenih društvenih privilegija pripada više mitologiji nego objektivno-znanstvenim činjenicama. Te su činjenice do devedesete godine bile usko selektivne i duboko kontrolirane. Nikada nisu dobro sjele onima koje su izabrani elitistički privilegirani klasni momenti nazivali marginalcima, izdajicama, kontrarevolucionarima, švercerima, Vlajima i svim drugim pogrdnim entitetima moralne i zakonske diskriminacije. Demokracija podrazumijeva zajednicu ljudi koja ima pravo biti slobodna i biti drukčija, znači koristiti osobni um, potencirati različitosti i uživati običajne i kulturološke momente pripadajućega duha, jezika. Ostaje nam tada i sada (svijet na prekretnici) samo čisti um koji je marginaliziran, bespotreban, usporen, smušen i podložan. Iz natruha takvih mentalnih stanja i psihičkih skrivenosti, tišine i

potiskivanja u nizu godina, iz toga bistrog uma devedesetih godina iznikla je klica domovinske snage u duhu. Šireći se u smionosti, autentičnosti prema domovini bez kalkulacija i atributalnih niskih interesa, hrvatska i imotska mladež krenula je u neizvjesnost, u borbu za istinu, običajnost, slobodu, krenula je po svoje. Ta klica nošena u najboljima od nas, u mladosti, u tzv. marginalcima najbolje je nikla ovdje u Imotskome, simbolu borbe, pravедnosti i hrabrosti.

Ključne riječi: povijesni mitovi, indoktrinacija, medijska manipulacija, borbeni duh imotske mladeži

SELF-SUSTAINING REFLEX ARC OF FREEDOM – EXPRESSED IN '91 IN MENTAL ARCHITECTURE IN THE NOTION OF IMOTSKI

Today, as an illusion shaped by strange political, economic, and cultural forces – and carried by postmodernism in its deconstruction of an adult's mental reality – begins to fade, it highlights a strong connection between logic and emotion. Such processes cultivate a marketing-shaped mind that, at its core, becomes neutral, effectively erasing the customary memories of both the individual and society as a whole. This engineered marketing code, or ideological mind, makes decisions that, in essence, place it in questionable relationships with reality, the awareness of freedom, and the truth conveyed through semi-informational, highly visualised dynamics. In the past thirty-five years, through concepts marked by the superficiality of failed and unnatural ideologies, this questionable and ideologically coloured "truth" has been partially halted, as it drew targeted parallels from the past of "mythological history" up to '91 through legal institutions responsible for indoctrination and moral maxims. Today, through free media, social networks, and other platforms of cultural and political production, they shape the mental positions of individuals and society and offer perceptual-manipulative modules of guilt to the entire Croatian identity. This system of power production and preservation of acquired social privileges belongs more to mythology than to objectively verifiable scientific facts. These facts, until the 1990s, were narrowly selective and heavily controlled. They never sat well with those whom privileged, elitist class elements labelled

as marginal figures, traitors, counter-revolutionaries, smugglers, Vlajs, and other derogatory entities subjected to moral and legal discrimination. Democracy implies a community of people who have the right to be free and different, use their own mind, highlight diversity, and enjoy the customary and cultural dimensions of their respective spirit and language. What remains then, both now and in the past (a world at a turning point), is only the pure mind, which has been marginalised, deemed unnecessary, slowed down, confused, and made submissive. From the remnants of such mental states and psychological concealment, silence and suppression over many years, from that clear mind of the nineties, a germ of patriotic strength in the spirit emerged. It spread in boldness and authenticity towards the homeland, without calculation and an attributively low interest. The Croatian and Imotski youths set off into uncertainty, fighting for truth, custom, and freedom; they set out on their own. That germ carried in the best of us, in the youth of the so-called marginalised, sprouted best here in Imotski – a symbol of struggle, justice and courage.

Keywords: historical myths, indoctrination, media manipulation, fighting spirit of Imotski youth

Ivan Matijević

Filozofski fakultet u Splitu

VAŽNOST PROUČAVANJA I PODUČAVANJA VOJNE POVIJESTI

Proučavanje vojne povijesti omogućuje nam dublje razumijevanje uzroka sukoba, lakše sagledavanje suvremenih međunarodnih odnosa te promišljanje i planiranje budućih vojnih strategija. Ono također pomaže u predviđanju mogućih razvoja događaja i izbjegavanju pogrešaka iz prošlosti. Osim toga, vojna povijest pridonosi razvoju metodologije procjenjivanja situacija i događaja temeljene na argumentima, razvija kritičko mišljenje i uvažavanje različitih gledišta u analizama složenih situacija. Osim analitičke vrijednosti, vojna povijest čuva i svjedočanstva o identitetu jednoga naroda te njegovoj hrabrosti i ustrajnosti. Hrvatski je narod tijekom svoje povijesti pokazivao spremnost braniti svoju zemlju i identitet od brojnih prijetnji. Vrhunac je hrvatske vojne povijesti Domovinski rat u kojem je izborna sloboda naroda i samostalnost države na prostoru koji su Hrvati naselili prije tisuću i tristo godina.

Ključne riječi: povijest, rat, identitet, sloboda

THE IMPORTANCE OF STUDYING AND TEACHING MILITARY HISTORY

The study of military history is invaluable because it allows us to gain a deeper understanding of the causes of conflict, to better understand contemporary international relations, and to plan future strategies more thoughtfully. It also helps us to anticipate possible developments and avoid past mistakes. In addition, military history develops critical thinking, encourages the evaluation of evidence, the appreciation of different perspectives, and the analysis of complex situations. In addition to its analytical value, military history also preserves testimonies about the identity of a people and its courage and perseverance. That is why it is necessary to pass it on to future generations. Throughout its history, the Croatian people have shown a willingness to defend their country and identity from numerous threats. The pinnacle of Croatian military history is the Homeland War, in which the freedom of the people and the independence of the state were won in the area that Croats settled thirteen hundred years ago.

Keywords: History, war, identity, freed

Ante Nazor

*Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar
Domovinskoga rata*

UZROK SRBIJANSKE AGRESIJE NA REPUBLIKU HRVATSKU, ZNAČAJ 1991. GODINE TE POLITIČKE OKOLNOSTI UOČI OSLOBODILAČKIH VOJNO-REDARSTVENIH OPERACIJA *BLJESAK* I *OLUJA*

Tema je izlaganja dio političkih i vojnih procesa u Hrvatskoj u razdoblju od 1990. do 1995. kako bi se bolje razumjeli i događaji na području Imotskoga i okolice u tom razdoblju, i to na temelju povijesnih izvora koji ukazuju na to da je uzrok srbijanske agresije na Republiku Hrvatsku velikosrpska politika, odnosno njezin kontinuitet, koji se posebice može dokazati na primjeru srpskog elaborata iz 1939. objavljenog u Zagrebu pod nazivom „Krajina – Srbi u našim sjeverozapadnim pokrajinama“. Također, naglašava se značaj 1991. godine u uspostavi i obrani Republike Hrvatske kroz važne političke odluke i datume u procesu stvaranja suverene i samostalne RH (konstituiranje demokratskog višestranačkog Hrvatskog sabora, referendum za neovisnost, odluke Hrvatskog sabora o suverenoj i samostalnoj Republici Hrvatskoj i raskidu državnopravnih veza s Jugoslavijom). Podsjetit će se i na događaje koji su utjecali na tijek obrane Hrvatske nakon što je JNA u svibnju 1990. razoružala hrvatsku Teritorijalnu obranu (prijetnja razoružanjem hrvatske policije u siječnju 1991., proces stvaranja Zbora narodne garde i postrojavanje na stadionu NK Zagreb 28. svibnja 1991., oružana agresija JNA i srpsko-crnogorskih snaga na Hrvatsku od ljeta 1991., obrana i okupacija Vukovara te osvrt na situaciju na ratištu krajem 1991., odnosno uoči Sarajevskog primirja, u kontekstu procesa međunarodnog priznanja Republike Hrvatske.

Na kraju, u izlaganju je riječ o političkim okolnostima uoči oslobodilačkih operacija *Bljesak* i *Oluja*. Namjera je prikazati odnos hrvatske vlasti prema UNPROFOR-u s naglaskom na pitanje otkaza mandata snagama UN-a zbog neučinkovitosti, a u kontekstu prognaničko-izbjegličkog pitanja u Hrvatskoj i odnosa međunarodne zajednice prema tadašnjem stanju okupacije hrvatskog teritorija.

Dakako, uz neizbježan osvrt na vojnu situaciju oko grada Bihaća u zapadnoj Bosni koja je uvjetovala pokretanje odlučujućih vojnih operacija hrvatskih snaga (*Ljeto '95* i *Oluja*), kao i ulogu hrvatskih snaga u sprečavanju nove tragedije tamošnjih Bošnjaka-muslimana i Hrvata, koja im je prijetila u slučaju da su srpske snage uspjele okupirati Bihać.

Ključne riječi: Domovinski rat, srbijanska agresija na RH, velikosrpska politika, međunarodno priznanje Hrvatske, Vojno-redarstvene operacije *Bljesak* i *Oluja*

THE CAUSE OF THE SERBIAN AGGRESSION AGAINST THE REPUBLIC OF CROATIA, THE SIGNIFICANCE OF 1991 AND POLITICAL CIRCUMSTANCES ON THE EVE OF THE LIBERATION MILITARY-POLICE OPERATIONS *FLASH AND STORM*

The topic of the presentation is part of the political and military processes in Croatia in the period from 1990 to 1995, in order to better understand the events in the area of Imotski and the surrounding area during that period, based on historical sources that indicate that the cause of the Serbian aggression against the Republic of Croatia was the Greater Serbian policy, or rather its continuity, which can be proven in particular by the example of the Serbian study from 1939, published in Zagreb under the title "Krajina – Serbs in our north-western provinces". Also, the significance of the year 1991 in establishment and defence of the Republic of Croatia is emphasized through important political decisions and dates in the process of creating a sovereign and independent Republic of Croatia (the establishment of a democratic multi-party Croatian Parliament, the referendum for independence, the decisions of the Croatian Parliament on the sovereign and independent Republic of Croatia and termination of the state and legal ties with Yugoslavia). The events that influenced the course of Croatia's defence are also remembered, after the JNA disarmed the Croatian Territorial Defence in May 1990 (the threat of disarming the Croatian police in January 1991, the process of creating the National Guards Corps and the

formation into ranks at the NK Zagreb stadium on 28 May 1991, the armed aggression of the JNA and Serbian-Montenegrin forces against Croatia in the summer of 1991, the defence and occupation of Vukovar, and a review of the situation on the battlefield in late 1991, i.e. on the eve of the Sarajevo Armistice, in the context of the process of international recognition of the Republic of Croatia.

Finally, the presentation deals with the political circumstances on the eve of the liberation operations *Flash* and *Storm*. The intention is to present the relationship of the Croatian authorities towards UNPROFOR, with emphasis on the issue of the termination of the mandate of the UN forces due to inefficiency, and in the context of the issue of refugees and displaced persons in Croatia and the relationship of the international community towards the then state of occupation of the Croatian territory. Of course, with an inevitable reference to the military situation around the city of Bihać in Western Bosnia, which dictated the launch of decisive military operations by Croatian forces (*Summer '95* and *Storm*), as well as the role of Croatian forces in preventing a new tragedy for the local Bosniaks-Muslims and Croats that threatened them in the event that Serbian forces had managed to occupy Bihać.

Keywords: Homeland War, Serbian aggression against the Republic of Croatia, Greater Serbian policy, international recognition of Croatia, Military-police operations *Flash* and *Storm*

Marin Sabolović

Osnovna škola Garešnica

Ivan Hrgović; Marko Vrcić

Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman”

VOJNO-GEOGRAFSKA ANALIZA OPERATIVNOG PODRUČJA JUŽNOG BOJIŠTA

Vojno-geografska analiza operativnog područja Južnog bojišta u zoni odgovornosti 3. bojne 4. gardijske brigade Hrvatske vojske proizlazi iz međuodnosa prirodno-geografskih i društveno-geografskih čimbenika, koji su imali ključnu ulogu u planiranju i provedbi operativnih aktivnosti tijekom Domovinskoga rata. U radu se primjenjuje metodologija digitalnih morfometrijskih analiza i višekriterijskog odlučivanja razvijena u ranijim istraživanjima autora, koja polazi od razumijevanja prostorne dimenzije ratnih djelovanja.

U radu se analiziraju ključne reljefne cjeline Južnog bojišta uključujući planinske masive, krško područje i obalni pojas te njihova uloga u oblikovanju manevarskog prostora, logističkih pravaca i obrambenih linija. Posebna pažnja posvećena je utjecaju klimatskih i hidrografskih obilježja na dinamiku operacija, kao i prometnoj infrastrukturi koja je imala presudnu ulogu u povezivanju zaleđa s obalnim dijelom.

Primjena matematičkog modela u vojno-geografskim analizama i proces donošenja odluka temelji se na sustavnom proučavanju prostora ključnom za planiranje i provedbu borbenih djelovanja, uz naglašenu važnost kartografske vizualizacije operativnog područja. Suvremene metode analize zemljišta oslanjaju se na prostorne baze podataka i algoritme automatizirane analize terena. Rezultat tog pristupa jest prikaz primjenjivosti digitalnog modela te provedba morfometrijskih i specijaliziranih analiza u svrhu kvalitetne obrade operativnog prostora za bojnu pripremu.

Metodološki gledano, takav pristup ukazuje na integraciju prirodnih i društvenih čimbenika provodeći ih kroz metodološki određene analitičke procese uz primjenu suvremenih GIS alata i digitalnih modela reljefa. Postupak je presudan ne samo za razumijevanje operativnog prostora i donošenje učinkovitih vojnih odluka, nego i danas pruža vrijedan okvir za suvremene sigurnosne i obrambene

processe te za operativno shvaćanje krškoga prostora kao jednog od najzahtjevnijih u smislu ratovanja.

Ključne riječi: vojno-geografska analiza, Domovinski rat, Južno bojište, ratovanje na kršu, proces donošenja odluka, obavještajna priprema bojnoga polja

MILITARY-GEOGRAPHICAL ANALYSIS OF THE OPERATIONAL AREA OF THE SOUTHERN BATTLEFIELD

The military-geographical analysis of the operational area of the Southern Front within the area of responsibility of the 3rd Battalion of the 4th Guards Brigade of the Croatian Army arises from the interrelationship between natural-geographical and socio-geographical factors, which played a key role in the planning and execution of operational activities during the Homeland War. The paper applies a methodology of digital morphometric analyses and multi-criteria decision-making, developed in the author's earlier research, based on an understanding of the spatial dimension of warfare.

The paper analyses the key relief units of the Southern Front, including mountain massifs, karst terrain, and the coastal zone, as well as their role in shaping manoeuvre space, logistical routes, and defensive lines. Special attention is given to the influence of climatic and hydrographic features on the dynamics of operations, as well as to transport infrastructure, which played a decisive role in linking the hinterland with the coastal area.

The application of a mathematical model in military-geographical analyses and the decision-making process is based on a systematic study of space, essential for planning and conducting combat operations, with an emphasized importance of cartographic visualization of the operational area. Contemporary terrain analysis methods rely on spatial databases and automated terrain analysis algorithms. The result of this approach is the demonstration of the applicability of the digital model and the implementation of morphometric and specialized analyses for the purpose of high-quality processing of the operational area for battalion-level preparation.

From a methodological perspective, such an approach indicates the integration of natural and social factors through analytically defined processes, with the application of modern GIS tools and digital elevation models. This procedure is crucial not only for understanding the operational environment and making effective military decisions, but also today provides a valuable framework for contemporary security and defence processes, as well as for the operational understanding of karst terrain as one of the most demanding environments in terms of warfare.

Keywords: Military-geographical analysis, Homeland War, Southern Battlefield, warfare in karst terrain, decision-making process, intelligence preparation of the battlefield

Zoran Stiperski

Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu

GEOPOLITIČKE PROMJENE U SVIJETU: NOVA ARHITEKTURA

Odnos dva svjetska diva, SAD-a i Kine, ključan je za svijet. Njihov je odnos trenutno obilježen dubokom konkurencijom i snažnom međuovisnošću. Pretpostavljamo da će američko-kineski odnos izgledati kao „kompetitivni suživot“, ne čisto prijateljski, ali ni ne izravno u sukobu. Globalna stabilnost znatno ovisi o prirodi njihova odnosa. Usporedimo li američko-kineski odnos s američko-sovjetskim iz doba hladnog rata, uočavamo da je danas kineska ekonomija znatno veća od nekada sovjetske, a isprepletenost i međuovisnost zapada i Kine znatno je veća nego između SAD-a/zapada i SSSR-a. Prema tome, nadmetanje dviju današnjih sila složenije je i za SAD izazovnije nego sukobljavanje sa SSSR-om tijekom hladnoga rata. Američka i kineska strana nastoje smanjiti ovisnost jedne o drugoj, ali i dalje su njihovi međusobni trgovinski tijekovi jaki i povezani. I dalje je američko tržište iznimno važno za Kinu, a rijetki kineski minerali važni su za SAD. Pri američko-kineskom nadmetanju otvara se pitanje savezništva s drugim zemljama. SAD je kroz dugo razdoblje uspješno stvarao savezništva. Kina posljednjih desetljeća širi svoj utjecaj kroz projekt Pojas i put te raznim drugim ulaganjima po svijetu. Kineska politika u Južnokineskom moru snažna je prepreka kineskoj „mekoj moći“ i izgradnji trajnih i dubokih regionalnih partnerstva u Jugoistočnoj Aziji. Kineska agresivnost prema susjedima u Južnokineskom moru dar je za SAD: kineske pomorske provokacije guraju regiju dublje pod američki sigurnosni kišobran. Rusija se zbog agresije na Ukrajinu udaljila od zapada i približila Kini. Povjerenje Kine i Rusije ograničeno je, oni surađuju radi trenutne koristi, a njihovo pragmatično partnerstvo temeljeno je na zajedničkom protivljenju američkoj hegemoniji. Zbog izrazite razlike u veličini ekonomije, Rusija ima više status „energetskog dodatka“ kineskoj ekonomiji nego ravnopravnog partnera. Katkad novija američka politika carina unosi nemir u stara savezništva. Vojna nadmoć i globalna mreža saveznika daje prednost SAD-u pred Kinom, koja, s druge strane, ima skroman broj formalnih

partnera. Često slabije razvijene zemlje održavaju odnos s Kinom u gospodarskim pitanjima, ali istodobno za obrambeno i sigurnosno savezništvo biraju SAD.

Ključne riječi: američko-kineski odnosi; globalna (ne)stabilnost; kinesko-ruski odnosi; globalna savezništva

GEOPOLITICAL CHANGES IN THE WORLD: NEW ARCHITECTURE

The relationship between the two world giants, the USA and China, is crucial for the world. Their relationship is currently marked by deep competition and strong interdependence. We assume that the US-China relations will look like a “competitive coexistence”, not purely friendly, but not directly confrontational either. Global stability depends significantly on the nature of their relationship. If we compare the US-China relationship with the US-Soviet relationship during the Cold War, we see that today the Chinese economy is significantly larger than the Soviet one, and the intertwining and interdependence between the US/the West and China is significantly greater than between the US/the West and the USSR. Accordingly, the competition between the two powers today is more complex and more challenging for the US than the confrontation with the USSR during the Cold War. The US and China are trying to reduce their dependence on each other, but their trade flows are still strong and interconnected. The US market is still extremely important to China, and rare Chinese minerals are still important to the US. The US-China competition raises the question of alliances with other countries. The US has been successfully building alliances for a long time. In recent decades, China has been expanding its influence through the Belt and Road project and various other investments around the world. China’s policy in the South China Sea represents a strong obstacle to China’s “soft power” and the building of lasting and deep regional partnerships in Southeast Asia. China’s aggressiveness towards its neighbours in the South China Sea is a gift for the US: Chinese naval provocations are pushing the region deeper into the US security umbrella. Russia has moved away from the West and closer to China due to its aggression against Ukraine. China and Russia have limited trust, they cooperate for immediate gain, and their pragmatic

partnership is based on mutual opposition to the US hegemony. Due to the stark difference in the size of their economies, Russia has more of a status as an “energy supplement” to the Chinese economy than a status of an equal partner. Sometimes the more recent US tariff policy has unsettled old alliances. Military superiority and a global network of allies give the US an advantage over China, which, on the other hand, has a modest number of formal partners. Often, less developed countries gladly maintain relations with China on economic issues, but at the same time choose the US for a defence and security alliance.

Keywords: the US-China relations; global (in)stability; Chinese-Russian relations; global alliances

Mirna Šitum

KBC Sestre milosrdnice, Zagreb i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

Ivo Milinović

KBC Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Biokovka, Makarska

SMRTONOSNE OZLJEDE MEĐU PRIPADNICIMA 4. GARDIJSKE BRIGADE HRVATSKE VOJSKE TIJEKOM DOMOVINSKOG RATA 1991. – 1995.

Cilj: Analizirali smo uzroke smrti pripadnika 4. gardijske brigade Hrvatske vojske tijekom Domovinskog rata u Hrvatskoj od 1991. do 1995.; mjesto smrtonosnih ozljeda, vrstu ozljeda i procijenili težinu ozljeda sa smrtnim ishodom prema Skraćenoj ljestvici ozljeda.

Metode: Ovo je bila retrospektivna studija u kojoj su korišteni dokumentacija i podatci dobiveni od 4. gb, Ministarstva obrane RH i Ministarstva branitelja RH.

Rezultati: Tijekom Domovinskog rata u Hrvatskoj od 1991. do 1995. poginula su 182 pripadnika 4. gb. Sto petnaest (63,2 %) zadobilo je smrtonosne ozljede uzrokovane fragmentima granata, 47 (25,8 %) vojnika imalo je prostrjelne rane, a 20 (11,0 %) poginulo je u prometnim nesrećama. Prosječna Skraćena ljestvica ozljeda za poginule vojnike bila je 7,61 +/- 1,27.

Zaključak: Tijekom Domovinskog rata u Hrvatskoj vodeći uzroci smrti bile su eksplozivne ozljede uzrokovane granatama i minama, a u manjem udjelu prostrjelne rane.

Ključne riječi: Domovinski rat, smrtonosne ozljede, 4. gardijska brigada HV-a

LETHAL INJURIES AMONG THE MEMBERS OF THE 4TH GUARDS BRIGADE OF CROATIA ARMY DURING THE 1991–1995 WAR

Objective: We analysed the causes of deaths among the members of the 4th Guards Brigade (GB) of the Croatian Army during the war in Croatia from 1991 to 1995: the site of lethal injuries, the type of wounds, and estimated the severity of injuries with lethal outcome according to the Abbreviated Injury Scale.

Methods: This was a retrospective study using the files and data obtained from 4th GB, Croatian Ministry of Defence, and Croatian Ministry of War Veterans.

Results: During the War in Croatia from 1991 to 1995, 182 members of 4th GB were killed. One hundred fifteen (63.2%) suffered lethal injuries caused by shell fragments, 47 (25.8%) soldiers had gunshot wounds, and 20 (11.0%) died in traffic accidents. Mean Abbreviated Injury Scale for killed soldiers was 7.61 +/- 1.27.

Conclusion: During the war in Croatia, the leading causes of death were mines and explosions and, in a minor proportion, gunshot wounds.

Results: During the War in Croatia from 1991 to 1995, 182 members of 4th GB were killed. One hundred fifteen (63.2%) suffered lethal injuries caused by shell fragments, 47 (25.8%) soldiers had gunshot wounds, and 20 (11.0%) died in traffic accidents. Mean Abbreviated Injury Scale for killed soldiers was 7.61 +/- 1.27.

Conclusion: During the war in Croatia, the leading causes of death were mines and explosions, and, in a minor proportion, gunshot wounds.

Keywords: Lethal injuries, Homeland War, 4th Guardian Brigade of Croatia Army

Marko Trogrlić, Frano Bilić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

IMOTSKA KRAJINA U HRVATSKOM NARODNOM PREPORODU U DALMACIJI

Imotska krajina imala je važnu ulogu u razdoblju hrvatskog narodnog preporoda, osobito u jačanju nacionalne svijesti i kulturnog identiteta u Dalmaciji tijekom druge polovice 19. stoljeća. Važno središte tog djelovanja bila je Hrvatska čitaonica u Imotskom, koja je okupljala obrazovane pojedince i poticala širenje hrvatskog jezika i ideje preporoda. Don Mihovil Pavlinović svečano je otvorio Hrvatsku čitaonicu u Imotskom 8. veljače 1870. godine održavši znamenitu „Besjedu na slavi Imotske čitaonice“. Ovaj govor, održan nakon formalnog osnutka 1868., bio je vrlo važan kulturni i politički događaj za jačanje hrvatske nacionalne svijesti u Dalmaciji druge polovice 19. stoljeća. Ujedno, u njemu su sadržani svi bitni elementi Pavlinovićeve političke misli. U izlaganju će također biti spomena i o drugim zaslužnim Imoćanima koji su pridonijeli razvoju hrvatske nacionalne svijesti u Imotskoj krajini i blagotvorno djelovali diljem Dalmacije u drugoj polovici 19. stoljeća.

Ključne riječi: Imotska krajina, hrvatski narodni preporod, Hrvatska čitaonica u Imotskom, don Mihovil Pavlinović, nacionalna svijest, Dalmacija, 19. stoljeće

THE IMOTSKI REGION IN THE CROATIAN NATIONAL REVIVAL IN DALMATIA

The Imotski region played a significant role during the period of the Croatian National Revival, particularly in strengthening national consciousness and cultural identity in Dalmatia during the second half of the 19th century. An important center of this activity was the Croatian Reading Room in Imotski, which brought together educated individuals and encouraged the spread of the Croatian language and Revival ideas. Don Mihovil Pavlinović solemnly opened the Croatian Reading Room in Imotski on February 8, 1870, delivering his renowned speech "Address at the Celebration of the Imotski Reading Room." This speech, given after the formal establishment in 1868, was a very important cultural and political event for strengthening Croatian national consciousness in Dalmatia in the second half of the 19th century. At the same time, it contains all the essential elements of Pavlinović's political thought. The presentation will also mention other distinguished individuals from Imotski who contributed to the development of Croatian national consciousness in the Imotski region and had a beneficial influence throughout Dalmatia in the second half of the 19th century.

Keywords: Imotski region, Croatian National Revival, Croatian Reading Room in Imotski, Don Mihovil Pavlinović, national consciousness, Dalmatia, 19th century

Josip Vrandečić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

IMOTSKA KRAJINA U MLETAČKO-OSMANSKIM RATOVIMA

U predavanju se daju glavni naglasci o Imotskoj krajini za vrijeme osmanske uprave počevši od pada grada pod osmansku vlast na prijelazu u 16. stoljeće do njegova oslobođenja 1717. godine. Analizira se teritorijalno-upravna organizacija pod osmanskom vlašću te uloga franjevacu u životu Krajine pod turskom vlašću. Posebna pažnja posvećuje se naporima lokalnog kršćanskog stanovništva i mletačkih vlasti za oslobođenje Imotskog, koji su otpočeli još za Kandijskog rata, a uznapredovali su tijekom Prvog morejskog rata. Ti se naponi prate iz vizure mletačkih i crkvenih izvora koji detaljno prate završne napore u oslobođenju grada tijekom sljedećeg, Drugog morejskog ili Malog rata 1717. godine.

Ključne riječi: Imotska krajina pod osmanskom vlašću, franjevci u Imotskom, Imotski u izvješćima mletačke nuncijature, Imotski u mletačkim izvorima

THE IMOTSKI REGION IN THE VENETIAN-OTTOMAN WARS

The lecture presents the main highlights of the Imotski Region during the Ottoman rule, starting from the fall of the city under Ottoman rule at the turn of the 16th century until its liberation in 1717. The territorial-administrative organization under Ottoman rule and the role of the Franciscans in the life of the Krajina under Turkish rule are analysed. Special attention is paid to the efforts of the local Christian population and the Venetian authorities to liberate Imotski, which began during the Candian War and progressed during the First Morean War. These efforts are followed from the perspective of Venetian and church sources, which closely follow the final efforts to liberate the city during the subsequent Second Morean War in 1717.

Keywords: Imotski region under Ottoman rule, Franciscans in Imotski, Imotski in reports of the Venetian nunciature, Imotski in Venetian sources

Slaven Zdilar, Darko Duhović, Leopold Gelemanović
Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman”

3. IMOTSKA BOJNA U OBRANI ZADRA

Hrvatski obrambeni i osloboditeljski rat predstavljao je odgovor na srbijansku agresiju kao vojnu operacionalizaciju velikosrpske ideologije. Unatoč izrazitom nedostatku naoružanja i vojne opreme, hrvatske su snage zahvaljujući organiziranosti, motivaciji i potpori stanovništva uspjele pružiti učinkovit otpor i postupno zaustaviti napredovanje agresora.

Rad analizira ulogu Treće imotske bojne u obrani Zadra tijekom rujna 1991. godine u kontekstu napadne operacije Jugoslavenske narodne armije te srpskih paravojnih postrojbi, koja je obilježila početnu fazu Domovinskoga rata, i izražene neravnoteže snaga između hrvatskih branitelja i združenih agresorskih snaga. Cilj rada jest utvrditi operativnu važnost bojne u obrani zadarskoga područja, s posebnim naglaskom na njezinu sposobnost djelovanja u uvjetima ograničenih ljudskih i materijalnih resursa.

Istraživanje se temelji na analizi arhivske građe, vojnih dokumenata i svjedočanstava sudionika, uz primjenu povijesno-analitičkog i vojno-strateškog pristupa. Posebna pozornost posvećena je odnosu između materijalnih ograničenja i nematerijalnih čimbenika borbene učinkovitosti.

Doprinos rada očituje se na identificiranju ograničenja tada prevladavajućih vojnih doktrina i normativnih pravila o odnosu snaga prema kojima uspješna obrana zahtijeva povoljan omjer ljudstva i vatrene moći te jasno definiranu gustoću rasporeda snaga na prostoru.

Primjer Treće bojne pokazuje da je u specifičnim uvjetima asimetričnog ratovanja bilo moguće učinkovito braniti znatno veći prostor s ograničenim brojem ljudi te slabim naoružanjem i opremom unatoč znatnim gubitcima u ključnim borbama. Provedeno istraživanje i analiza pridonosi razumijevanju uloge moralnih, psiholoških i

društvenih čimbenika borbene učinkovitosti u ratnim uvjetima, čime ukazuje na potrebu dubljeg razmatranja postojećih vojnih modela u kontekstu suvremenih sukoba i njihovu reinterpretaciju.

Ključne riječi: asimetrično ratovanje; vojna doktrina; borbena učinkovitost; moralni i psihološki čimbenici; Treća bojna Četvrte gardijske brigade

3RD IMOTSKI BATTALION IN THE DEFENCE OF ZADAR

The Croatian War of Defence and Liberation represented a response to Serbian aggression as a form of military operationalization of the Greater Serbian ideology. Despite a severe lack of weapons and military equipment, Croatian forces—owing to their organization, motivation, and support from the civilian population—managed to provide effective resistance and gradually halt the advance of the aggressor.

The paper analyses the role of the Third Imotski Battalion in the defence of Zadar during September 1991, in the context of the offensive operation carried out by the Yugoslav People's Army and Serbian paramilitary units, which marked the initial phase of the Croatian Homeland War and was characterized by a pronounced imbalance of the forces between Croatian defenders and the combined aggressor's forces.

The aim of the paper is to determine the operational significance of the battalion in the defence of Zadar area, with particular emphasis on its ability to operate under conditions of limited human and material resources.

The research is based on the analysis of archival materials, military documents, and testimonies of participants, applying a historical-analytical and military-strategic approach. Special attention is given to the relationship between material limitations and intangible factors of combat effectiveness.

The contribution of this paper lies in highlighting the limitations of the then-prevailing military doctrines and normative rules regarding force ratios, according to which successful defence requires a

favourable balance of manpower and firepower, as well as a clearly defined density of force deployment in the area.

The example of the Third Battalion demonstrates that, under specific conditions of asymmetric warfare, it was possible to effectively defend a significantly larger area with a limited number of people and insufficient weapons and equipment, despite considerable losses in key engagements. This calls into question the universal applicability of classical military models. The conducted research and analysis contribute to a better understanding of the role of moral, psychological, and social factors in combat effectiveness under wartime conditions, thereby indicating the need to reinterpret existing military models in the context of contemporary conflicts.

Keywords: Asymmetric warfare; military doctrine; balance of power; combat effectiveness; moral and psychological factors, Third Battalion of the 4th Guards Brigade

Dražen Živić, Sandra Cvikić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Vukovar

IZRAVNI DEMOGRAFSKI GUBITCI (RATNI MORTALITET) SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE U DOMOVINSKOM RATU

Domovinski obrambeni i osloboditeljski rat kao opravdan hrvatski odgovor na srbijansko-crnogorsku oružanu agresiju i agresiju JNA na Republiku Hrvatsku devedesetih godina iznimno je složen društveni, politički, demografski, vojni, humanitarni, pravni fenomen s dalekosežnim posljedicama. Jedan od najvažnijih segmenata za razumijevanje uzročno-posljedičnih odnosa prije, tijekom i nakon ratnih djelovanja i stradanja jest demografsko gledište na ratna zbivanja u kontekstu izravnih i neizravnih demografskih gubitaka, što zbog gubitaka života, što zbog prisilnih migracija i njihova dugoročnog utjecaja na poslijeratne demografske promjene. Utvrđivanje konačnog broja smrtno stradalih u Domovinskom ratu još nije završeno, ali je na temelju Računalne baze (poimeničnog popisa poginulih i nestalih), koju ima i kontinuirano provjerava, ažurira i verificira Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, moguće dati prilično pouzdan i sveobuhvatan kvantitativni okvir izravnih ljudskih stradanja (ratnoga mortaliteta) u Domovinskom ratu. U tom kontekstu predmet istraživanja u ovom radu izravna su ljudska stradanja (ratni mortalitet) u Splitsko-dalmatinskoj županiji prema osnovnom metodološkom kriteriju – prijeratnom prebivalištu stradale osobe. Na temelju ustupljene Baze identificira se i prikazuje broj i struktura stradalih prema različitim parametrima (status, dob, spol, nacionalna pripadnost, mjesto stradanja, mjesto rođenja, mjesto prebivališta, vrsta žrtve i dr.) radi bilanciranja izravnih demografskih gubitaka. Svrha je istraživanja pridonijeti znanstvenoj verifikaciji procesa dokumentiranja i kvantificiranja izravnih demografskih gubitaka i posljedica Domovinskoga rata, ne samo na području Splitsko-dalmatinske županije, nego i Hrvatske u cjelini.

Ključne riječi: demografske posljedice rata, demografski gubici Splitsko-dalmatinske županije u Domovinskom ratu, ratni mortalitet

DIRECT DEMOGRAPHIC LOSSES (WAR MORTALITY) OF THE SPLIT-DALMATIA COUNTY IN THE HOMELAND WAR

The Homeland Defence and Liberation War as a justified Croatian response to the Serbian-Montenegrin armed aggression and the aggression of the JNA against the Republic of Croatia in the 1990s is an extremely complex social, political, demographic, military, humanitarian, legal... phenomenon that has multiple complex causes and extremely far-reaching consequences. One of the most important frameworks for understanding causal relationships before, during and after war actions and suffering is the demographic aspect of the war in the domain of direct and indirect demographic losses, both due to loss of life and due to forced migrations and their long-term impact on post-war demographic changes. For a number of, mostly objective reasons, determining the final number of deaths in the Homeland War has not yet been completed, but based on the Computer Database (a list of names of the dead and missing) owned and continuously checked, updated and verified by the Croatian Memorial and Documentation Centre of the Homeland War, it is possible to provide a fairly reliable and comprehensive quantitative framework of direct human suffering (war mortality) in the Homeland War. In this context, the subject of research in this paper is direct human suffering (war mortality) in the Split-Dalmatia County, according to the basic methodological criterion – the pre-war residence of the victim. Based on the provided Database, the number and structure of victims will be shown according to various parameters (status, age, gender, nationality, place of death, place of birth, place of residence, type of victim, etc.), with the aim of balancing direct demographic losses. The purpose of the research is to contribute to the scientific verification of the process of documenting and quantifying direct demographic losses and consequences of the Homeland War not only in the area of the Split-Dalmatia County but also in Croatia as a whole.

Keywords: demographic consequences of the war, demographic losses of the Split-Dalmatia County in the Homeland War, war mortality

Suorganizatori:

Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman”
Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman”
Sveučilište u Zagrebu
Geografski odsjek Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Sveučilište u Splitu
Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu
Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu
Sveučilište u Zadru
Sveučilište u Dubrovniku
Hrvatsko katoličko sveučilište
Sveučilište u Mostaru
Tehničko veleučilište u Zagrebu
Veleučilište kriminalistike i javne sigurnosti
Hrvatski institut za povijest
Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar”
Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata.

Partneri:

Udruga hrvatskih dragovoljaca „Imotski sokolovi”
UHBDR 115. imotske brigade HV-a
Udruga policijskih branitelja Domovinskog rata Imotski.

POKROVITELJI

SPONZORI

